

İŞÇİNİN SESİ

YIL: 21 SAYI: 463 TÜRKİYE KOMÜNİST PARTİSİ MERKEZ YAYIN ORGANI HAZİRAN 1998

Bütün Ülkelerin İşçileri Birleşin! Karkeren Hemû Welatan Yekbîn! İşçiler Silahlanın, Devrime Hazırlanın! Karker Xwe Bi Çek Bikin, Ji Şareşê Re Amade Bikin!

AKIN BİRDAL'A SALDIRAN SUSURLUKLA ÇÖZÜLEN DEVLETTİR

HEDEF İHD DEĞİL, İNSAN HAKLARIDIR

TEK YOL HALKIN GÜCÜNÜN ÖRGÜTLENDİĞİ HALK MECLİSLERINDE TOPLANIP, BU KATİLLERDEN TÜRKİYE'Yİ TEMİZLEMEKTİR HİÇ KUŞKULARI OLMASIN:

FAŞİZMİ İNİNDE GEBERTECEĞİZ

YA FAŞİZM, YA DEVRİM

Kimsenin bunca emeği ve bedeli ziyan etmeye, aynı hataları defalarca tekrarlamaya hakkı yoktur

Bu 1 Mayıs'tan gerekli dersler çıkarılacak ve devrim kavgamızın pratiğine aktarılacaktır

İşçi sınıfının uluslararası birlik, mücadele ve dayanışma gününü 1 Mayıs günü Gebze Cezaevi'nde havalandırmada saygı duruşu, halay ve sloganlarla selamladık. Cezaevindeki devrimci tutsakların ortak hazırladığı kutlama ise bayan yoldaşlarımızın da katılımıyla koro, skeçler, şiir, tiyatro ve halk oyunları ile gerçekleştirildi. 1 Mayıs Marşı ve saygı duruşu ile başlayan program Enternasyonal Marşı ve sloganlarla sona erdi.

1 Mayıs günü hepimizin gözü, kulağı TV ve radyolardan gelen haberlerde, yüreğimiz ise alanda işçilerle ve devrimcilerle beraberdi. Heyecanla izlediğimiz 1 Mayıs görüntüleri 1997 1 Mayıs'ı ile birçok benzerlikler taşıyordu. Bu benzerliklerin ve kimi farklılıkların işçi sınıfımız ve devrimci hareket açısından olumlu-olumsuz yanlarını ele almadan önce, bu yıl 1 Mayıs'ın nasıl bir ortamda, hangi gelişmelerden sonra geldiğine bakmak gerekir.

Büyük çatışmalara hazırlanıyorlar, ya biz?

Burjuvazinin siyasal (yönetememe) krizi derinleşerek devam ediyor. Hepsi de burjuvazinin çeşitli kesimlerinin siyasal temsilcileri olan burjuva partilerin, daha önceki şeriatçı-çeteci karması RefahYol koalisyon hükümetinden sonra krizi aşmak için denenen diğer kombinasyonları da dikiş tutturamamıştır. Önce Anayol hükümetini denemiş, bu da tutmayınca, şimdi işbaşında olan D-Anasol hükümeti kurulmuştur. Burjuvazinin tüm istikrar çığlıklarına karşın devletin kurumları arasındaki çatlak büyümeye devam etmiştir.

Mesut Yılmaz, MGK'ya efelik taslamasının ardından Türk Silahlı Kuvvetleri'nin omzu kalabalık paşalarının muhtıra "gibi" açıklamasıyla (tıpkı 28 Şubat 1997'de siyasetin kıvırtma virtiözü Erbakan'ın uğradığı gibi) gazaba uğramış ve halkın gözü önünde "boyunun ölçüsünü aldı" imajı yaratılarak, paşa paşa yerine oturulmuştur. Sahnedeki oyunlarını yutturabildilerini zannediyorlar. Boşunadır!

İşçi sınıfı cephesinde ise, 1997 Mayıs'ından sonra yaşanan sessizlik, bu yılki 1 Mayıs öncesinde Mart ayında KESK'te örgütlü kamu emekçilerinin ("memur" işçilerin) hükümetin grevsiz ve toplu sözleşmesiz sendika yasasına karşı yürüttüğü eylemlilikler ve Kızılay direnişiyle bozulmuştur. KESK yönetiminin tüm reformistçe frenlemeleri ve kontra-sendika T.Kamu-Sen'in saldırılarına karşı Kızılay direnişinde kitle içerisindeki devrimci ve yurtsever "memur"ların öncülük etmesiyle militan bir hava yakalanmıştır.

Mart ayı daha sonra, 8 Mart'ta emekçi ve yurtsever kadınların Taksim çıkartması, 12 Mart Gazi anmaları, 16 Mart öğrenci katliamı ve Halepçe katliamlarının yıldönümü anmaları ve öğrenci eylemlilikleri ile yüksek bir militanlık düzeyiyle kızıla çalmıştır.

Yine 21 Mart Newroz'unda Kürt halkı, sömürgeciliğin sürdürdüğü kirli savaşın bütün "marjinal"leştirme çabalarına, Newroz'u Nevruzlaştırmasına karşı birçok ilde düzenlediği yürüyüşlerle kimin marjinalleştiğini göstermiştir. Kirli savaşı yıllardır en iğrenç ve insanlık dışı katliam politikalarıyla sürdüren, Güney'de KDP ihanet çizgisiyle beraber gerçekleştirdiği işgalci-yayılmacı hareketlerle tırmandıran düzen, şimdi de Kerzani'den sonra kendini taşımaktan aciz Şemo eşeğinin sırtından yeni bir psikolojik savaş başlatmıştır. Psikolojik savaşın bu yalanlarını, yalancı burjuva medyasının yaygara desteğiyle sürdüren burjuvazi, şimdi de, "Amerika'dan sonra en büyük, İsrail'den de üstün, 2. ve 3. orduda toplam 24 generali, 76 taburlu, Puma ve Skorski destekli, uçan birlikleriyle ve toplamı yüzbini aşan askeri katılımıyla çeşitli adlarda, yüksek tekniğe dayalı operasyonlarıyla" lanse ettiği konumunu iyice ayyuka çıkarmıştır. "Kökünü kazıdık, dağılmak, çökmek üzere..." yollu psikolojik savaşı tırmandırmıştır.

Tüm bunların yanında ağırlığıyla kirli savaş üzerinden yürütülen şövenizm dalgasıyla karşı-devrimin taban desteği faşist MHP eliyle güçlendirilmeye çalışılmaktadır.

Bu kirli savaşta çocuklarını kaybeden ve aslında büyük çoğunluğunu halk kesimlerinin oluşturduğu insanlar, burjuva basının timsah gözyaşları ve savaş çığırtkanlıklarıyla gitgide daha fazla sayılarla karşı-devrimcileştirilmekte ve artık ölülere, mezarlara saldıracak denli halkımızın öz değerlerine yabancılaştırılmaktadır. Gerek bununla, gerekse üniversiteletelerdeki faşist saldırılarla asıl hedeflenen, ilerideki büyük çatışmalara karşı-devrimci güçleri hazırlamaktır.

1 Mayıs 1998'den dersler

Tüm bu gelişmelerin sıcağında gelen 1 Mayıs'tan önce MGK'nın koltuk değneklığini yapan sendika ağaları kutlamalar için Taksim yerine Şişli Abide-i Hürriyet alanını kabul ederek ihanet çizgisinde yol almaya devam etmişlerdir. Burjuvazinin işçi sınıfına dayattığı işten atmalara, sendikasızlaştırmalara sessiz kalıp, işveren sendikalarıyla beraber konseyleşen, burjuvazinin istediği birçok konuda konsensüse, "toplumsal barış"a hizmet eden bu MGK'cı sendikal bürokrasi bu 1 Mayıs'a da işçi yığınların alanlara akmasını engellemek için sessiz kalma, unutturma faaliyetlerini sürdürerek hazırlanmışlardır.

Sosyalist basın, demokratik kitle örgütleri ve HADEP üzerinde uzunca süredir baskı, saldırı, gözaltı ve tutuklamaları artırarak sürdüren kontra çetelerinin denetimindeki polis teşkilatı, 1 Mayıs öncesinde yine bu kurum ve kuruluşlara azgınca saldırmış, yüzlerce insanı gözaltına almıştır. Böylece 1 Mayıs'a katılımı artırabilecek insanların çalışma yapmaları engellenmiştir. Son yıllarda bunu hep yapan devletin, bu politikası karşısında maalesef devrimcilerimiz uyanıklık göstermede, ders çıkarmada eksik kalmışlardır. Yine 1 Mayıs'lara hazırlıkta önemli işlev gören pikniklere de, geçen yıllardan edindiği deneyimler sonucu polis saldırmıştır.

1 Mayıs'a dağınık gelen devrimci hareket alanda da güçlerini iyi organize edememiş ve polislerin saldırılarına iyi bir taktikle cevap verememiştir. Devletin tüm saldırılarına, oyunlarına karşın binlerce insanı kortejlerine taşımayı başaran devrimci hareket geçen yılda aynı yerde yine benzer şekilde sıkışmış, saldırıya uğramıştır. Kortejlerdeki binlerce devrimci gerek alanda, gerekse mahalle aralarında uygun bir hazırlıkla taktik geliştirip bu saldırıları püskürtebilirdi.

Reformistler, sendikal bürokrasi ile kolkola kitlenin önemli bir bölümünü devrimcilerin yanından ayırma, güçleri bölmede (geçen 1 Mayıs'larda ve bu yılki 8 Mart'ta olduğu gibi) üstüne düşen rolü başarıyla uygulamıştır. 1 Mayıs sonrasında -yine geçen yıllardaki gibi- devrimcilerin polis saldırıları karşısındaki direnmelerini yayın organlarında zaman kaybetmeden çamur atarak karşılamışlardır. Burjuvazinin tüm saldırıları karşısında yaptıkları gibi, "kitle çizgisinde olgunlukla" burjuva basına malzeme vermeye devam eden reformizm, devrimimizin önünde ciddi bir engeldir.

Ancak bu noktada R. Yürükoğlu yoldaşın 1 Mayıs 1997 sonrasında *İşçinin Sesi*'nde yaptığı 1 Mayıs değerlendirmesinde belirttiği gibi, devrimci güçler insanların neden bu legalist, reformist yapılara rağbet ettiğini ciddi bir şekilde incelemeli ve sınıfın, düzene muhalif geniş yığınların kolayca biraraya toplanacağı örgütlenmeleri hayata geçirmelidir. Böylece bu kesimlerin reformist anlayışların tuzağına düşmelerini engellemelidir. Sendika tabanı ile devrimcilerin arasının açılmaması için yeni yöntemler geliştirmelidir.

Tüm bu olumsuzluklara rağmen, bu 1 Mayıs'ta daha önce kutlanmayan birçok ilde 1 Mayıs kutlamalarının yapılması, meydanlarda kutlamanın yayılması sevindirici bir gelişmedir.

Ayrıca, MHP'li faşistlerin daha önceki 1 Mayıs'larda parti ve ocak binalarını kapatmalarına karşın, bu yıl hem de Okmeydanı g ibi bir bölgede hazır beklemeleri ve halkı polise destek için yönlendirmeye çalışmaları ve saldırıları dikkat çekicidir.

Gurupçu anlayışlar son bulmalıdır

Sonuç itibarıyla, devrimci durumun üç nesnel öğesi,

1. Yönetilenlerin eskisi gibi yönetilmek istememesi,

2. Yönetici sınıfın siyasetinde bunalımın ortaya çıkması (yönetememesi),

3. Yığın hareketliliğinde gözle görülür bir yükselmenin ortaya çıkması,

her türlü inişli-çıkışlı, virajlı yola rağmen güçlenmektedir. Buna karşın toplumun düzene öfkesini çekip çevirecek, devrim kanallarına akıtacak olan, işçi sınıfının bilimi ile donanmış partinin bu öfkeyi örgütleyememiş olmasının, öznel öğenin eksikliği de devam etmektedir. Her zaman bu nesnel ortamı yakalamak olası değildir. Devrimci hareketemizi oluşturan gurupların ortak hedefi, Türkiye devriminin gerçekleştirilmesi, zalimin, zulmün hakettiği yere gönderilmesidir. Bu durumda tren kaçmadan tüm güçleri biraraya getirmeli, sekter, gurupçu anlayışlarda ısrar etmemelidir.

Burjuvazi ve devleti, yaşadıklarından dersler çıkarmakta, ona göre yeni taktikler çıkarmakta, davranmaktadır. Tüm krizlerine rağmen, bölgenin 1000 yıllık devleti olmasının da getirdiği birikimi, avantajları profesyonelce kullanmakta ve ayakta kalmayı başarmaktadır. Binlerce insanın kanı, gözyaşı, özverisi, emeği, ödediği bedelleri ile bugünkü konumuna ulaşan devrimci haretimiz, bu devrimci durumdan devrimle çıkmalıdır. Yoksa burjuvazi üniformalı ya da sivil olarak yine bir karşı-devrimle çıkacaktır, ki şu anda da sürekli bu olasılığa karşı buna hazırlık yapmaktadır. Sonuç yenilgi de olsa, bugünkünden çok gerilere de gidilse, bu sistem yerle bir edilene dek devrim mücadelesi bulunduğu yerden devam edecektir. Ancak bu kavgaya, ufak hesaplarla, dar bakışlarla devam etmeye, "nasıl olsa birlik olunamaz" gibi umutsuzluklara kapılmaya yer olmamalıdır. Tarihteki dünya devrimler mücadelesi göstermiştir ki, birleşik güçlerin galibiyeti, burjuvaziyi dize getirmiştir. Kimsenin bunca emeği ve bedeli ziyan etmeye, aynı hataları defalarca tekrarlamaya hakkı yoktur.

Emperyalizmin Zayıf Halkası Türkiye'de 1 Mayıs'ın dünya üzerinde en yüksek düzeyde kutlandığı ülkelerden birisi olmuştur. Umarız, bu 1 Mayıs'tan gerekli dersler çıkarılacak ve devrim kavgamızın pratiğine aktarılacaktır. ❖

● **Gebze Cezaevi**'nde TKP davasından tutuklu sanıklar ●

Türkiye topraklarından küçük burjuva duygu ve düşünceleri sileceğiz

Şimdi tam zamanı

Güçlü bir komünist partisi, işçi sınıfının örgütlenebilmesi açısından büyük önem taşımaktadır. İşçi sınıfının önemli bir bölümü, işçileşmesine rağmen, toprağından hala kopmamıştır, köyünün değerlerini aynen şehre taşımıştır.

NESRİN ŞAHİN

İşçi sınıfının, her ülkenin ekonomik gelişme tarzına, toplumun yapısına göre farklılık gösteren bir niteliği vardır.

Ülkemizdeki işçi sınıfını iyi analiz etmek, onun duygu ve düşüncelerini iyi kavramak, devrimin öncü gücü olan Partimizin taktik üretmesinde, güne uygun tavır koymasında önem taşır. Bunun için tarihiyle, gelenekleriyle, istekleriyle ve değer yargılarıyla işçi sınıfına yakın olmak gerekir.

Yapılması gereken, kuyrukçuluk değildir, tam tersine bir olay karşısında koyacakları tavrı bilebilmek ve onların verecekleri kararlarda etkili olmaktır.

İşçi sınıfı, ülkemizin sayısal olarak en büyük sınıfıdır. Bunun yanı sıra oldukça geniş küçük burjuva sınıfına da sahibiz. Türkiye'deki kapitalizmin etkisiyle geniş bir küçük burjuva sınıf oluşmuştur. Esnafından, kunduracısına, serbest meslek sahibinden öğrencisine kadar bu yelpaze, burjuvazi ile işçi sınıfı arasında debelemektedir. Bu yelpazenin geniş olmasını etkiliyen birçok sebep vardır.

Önemli bir durum, bir yandan da işçileşmekte olan bu yelpazenin sınıf konumlarının, işçi sınıfına çok yakın olmasına rağmen, küçük burjuva duygulardan, özentilerden hemen kurtulabilmesi mümkün değildir. O yüzden, belki ilk bakışta çelişki gibi görünen ama yaşamın çıkardığı bir gerçek olarak şunu söylebiliriz ki, sayısı her geçen gün kabaran işçi sınıfımız, küçük burjuva duygularla beraber büyümektedir.

İşçi sınıfındaki büyümenin önemli kaynaklarından birisi göçtür. Sanayi bölgelerine akın eden köylüler, gerek Kürdistan'daki kirli savaştan kaçmakta, gerekse de ekonomik çaresizlikten dolayı sanayi şehirlerini çözüm olarak görmektedirler. Halkın bu göç eden bölümü şehirlere gelirken, kendi değer yargılarını ve yaşam biçimlerini de beraberlerinde getirmektedir.

Bu göçlerin yaratmış olduğu yeni yapının yanı sıra, ülkemiz işçi sınıfı bir de genç bir sınıftır, kuşaktan işçi olan çok az emekçi vardır. Bu durum işçi sınıfı için birçok zaaf yaratmaktadır. Verilen kararlarda ve yapılan eylemlerde bu olumsuzlukların etkisi yoğun olarak görülmektedir. Hala ülkemizde sendikalı işçi sayısı azınlıkta, bunun yanı sıra sendikaların gelişmişlik düzeyi de birçok ülkeye göre geridedir.

Ülkemizde 'varoş' adı verilen gecekondu semtlerinde yoğun bir şekilde emekçi ve işçiler oturmaktadır. Bunlar Kürdistan'dan ve Türkiye'nin az gelişmiş köylerinden buralara gelen halktır. Varoşlarda yaşamak bedel ödemektir, çünkü şehirde yaşamalarına rağmen onun nimetlerinden en az yararlananlar onlardır. En temel haklar bile mücadeleyle alınır, suyunuz akmıyorsa günlerce belediye kapılarını çalarsınız, yolun yapılması, okuluna öğretmen bulunması hayatın bir parçasıdır.

Buralarda yapılan eylemler genellikle hak alma temelinde yükselmektedir ama bu tür militan eylemler işyerlerinde, fabrikalarda yapılamamaktadır çünkü işsizliğin yoğun olarak yaşandığı ülkemizde işçi işini kaybetmekten korkuyor ama eylemleri yapanlar aynı kişilerdir. Bu da bize gösteriyor ki, gerektiğinde işçi sınıfımız militan olabilmekte, mücadeleye korkmadan atılabilmektedir.

Yukarıda anlattıklarımızın ışığında şunlara bir göz atalım; küçük burjuvazinin karakteristik özelliklerinden birisi güce tapmasıdır. Bundan dolayı da güçlü olanın yanında yer almayı bazen doğrunun yanında yer almakla eş tutabilmektedir. Öte yandan Türkiye sınıf mücadelesinin önemli dönemeçlerine damgayı vuran her zaman işçi sınıfı olmuştur. Mücadele onun hayatının bir parçasıdır. Kazanımların çoğunluğunda onun payı vardır. Bundan dolayı da güçlü bir komünist partisi onun örgütlenebilmesi açısından büyük önem taşımaktadır. İşçi sınıfının önemli bir bölümü, işçileşmesine rağmen, toprağından hala kopmamıştır, köyünün değerlerini aynen şehre taşımıştır.

Okuma alışkanlığının olmadığı bir ülkenin komünistleriyiz. İşçilerin bilinçlenmesinin önündeki bu tür engelleri kaldırabilmeli ve onlara okuma bilincini taşıyarak ilerlemelerini sağlamalıyız.

Küçük burjuva düşünce ve duyguların işçi sınıfı içinde yoğun olmasının sebeplerinden birisi de küçük burjuvazinin işçiler üzerindeki etkisidir. Bu etkiyi yok etmek ve asıl gücün kendisi olduğunu ona göstermek önemlidir.

Komünistlerin görevi devrime giden yolu döşerken bu gibi sorunları da doğru bir zeminde çözmektir.

Yaşadığımız coğrafyayı iyi tahlil edemezsek, söylediklerimiz ve yaptıklarımız havada kalır. Bizler tabii ki halkın kuyrukçuluğunu yapmayız ama halkı anlamadan da politika üretemeyiz ve gelişemeyiz. Bu karşılıklı bir alışveriştir: Onu ne kadar iyi anlarsan kendini de o kadar iyi anlatabilirsin ve anlaşılır kılarsın.

Toplumun büyük bir kesimi okumadığı için, bizim kendi doğrularımızı çıkıp söylememiz pek anlam taşımıyor. Söylediklerimizi pratiğimizle de göstermemiz son derece önemlidir çünkü ancak o zaman senin yanında tavır koyuyor.

Partinin bize verdiği doğrular ışığında mücadele bayrağını yükseltmenin zamanıdır. ●

ÇETECİLERİN SALDIRISI

Akın Birdal'a yapılan faşist saldırı burjuvazinin acizliğinin göstergesidir

C. HASRET

PKK haini Şemdin Sakık'ın itirafları ile çeşitli kontgerilla eylemleri azgınlaşarak devam ediyor. Sakık haini çeşitli insanları açık olarak hedef gösteriyor. Tabii bu arada renkli isimleri de söylerek hedef saptırmaya çalışıyor ya da çalıştırılıyor. M.Ali Birand gibi kontrgerillacılığı ayinleşmiş ve de birkaç sözde aydının isimleri gibi insanların PKK'ya yardım ettiklerini ve ilişkilerini itiraf ediyor!

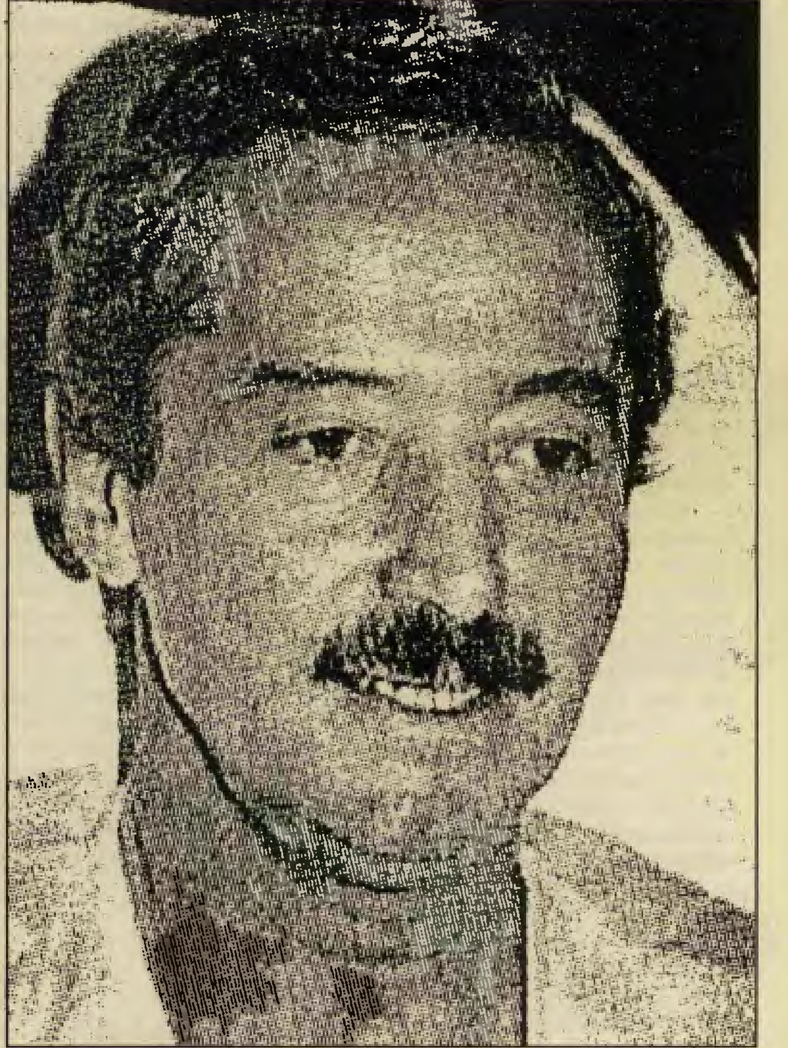
Tabii, burjuvazinin azgın çevreleri, gelişen insan haklarına karşı sahip çıkma konusunda toplumdaki duyarlı kavganın sonucunda Akın Birdal'a saldırmak için "zaman bekliyordu". Sakık gibi hainlerin itirafları tam isabet etti!

Akın Birdal'ı katletmek amacıyla girişilen saldırıdan önce Cumartesi annelerine baskılar artmıştı. Faşistler salyalarını etrafa saçmaya başlamışlardı. Üniversitelerde devrimci ve komünist öğrencilere saldırılar hatta son olarak Bolu'da bir öğrencinin faşistlerce öldürülmesi olayı, bunlar kontragerillanın birer planıydı. Biz biliyoruz ki, bu saldırıları artırarak devam ettirecekler. Çünkü, korkuyorlar! Evet, halktan korkuyorlar.

Ülkemizin mesut başbakanı TV'de yaptığı açıklama da ise (anlamakta her ne kadar güçlük çekildiyse de) "ülkeyi karanlığa götürmek isteyenler olduğunu ve bunlara kesinlikle izin verilmeyeceğini" söyledi. Karanlığın baş mimarlarından biri olduğunu saklayarak, aklı sıra ülkemizi aydın tutmaya çalışıyor! Ama yine de mesut başbakanımız cümlesinin öznesini doğru anlarsak bir şeyi açıkca itiraf ediyordu: Ülkemizi gerçekten karanlığa gömmeye çalışıyorlar. Kim bunlar? Tabii ki ezenlerin militan güçleri. Son günlerde "yargısız infazlar ve gözaltında kayıplar azaldı" derken, ki bu da kuyrukludan da beter bir yalandır- bu defa TC'nin kiralık katillerinin, faşist katilerinin zincilerini boş bıraktıklarını mı söylemeye çalışıyordu acaba? Merak etme, biz konumunuzu biliyoruz ve her an için faşist sürülerden gelecek saldırılara karşı uyanık olacağız.

Ülkede yapılan, "faşist ocaklar kapatılsın" gösterileri daha da militanlaşarak devam etmelidir. Çünkü devrimci ve komünistler olarak faşist sürülerini dağıtmazsak, bunlar Türkiye ezilen halklarına ve buna karşı çıkan herkese bela olacaklardır. Bu köpekleri ininde vurmalıyız. Devrimci dayanışmayı bunlara karşı, tüm halkı içimize alarak yükseltmeliyiz.

Devlet, Susurluk ile iyice açığa çıkan pisliğini gizlemeye artık gerek duymuyor. Açıkcası artık gizleyemiyor da. Şu an içerde Susurluk'la ilgili bir tek tutuklu bile yok! Susurluk'ta olan şerefsizlere el ateş ettikten sonra yine hiçbirşey olmamış gibi geri dönüyorlar ve Birdal'a ambulans yaklaşık 30 dakika gecikme ile geliyor. Düşünebiliyor musunuz, TV kameraları ambulanstan önce geliyor? Memlekette faşist mi arıyorsun, al sana faşist. Kimbilir, İHD'de yaralı var diye geç gelmesini sağladılar! Bunların özgürlükten, demok-

İnsan hakları savunucu Akın Birdal'ın vurulması ülkemizde olduğu gibi, dünyada da tepkiyle karşılandı

olan oldu. Diğerleri dışarıda salya saçarak dolaşıyor. Bu defa biraz oyuncular değişti.

Birdal olayını, "Türk İntikam Tugayı (TİH) adında bir örgüt üstlendi", dediler. Sonra kendileri yalandılar. Bu örgütü biraz bilmek gerekir, kimlerdir ve kime hizmet ediyorlar? Bu örgütü Kıbrıs'ta Kutlu Adalı cinayeti ile uzun yıllardan sonra duyduk. Aslında devlet olayları bu örgüte mal etmekle bir anlamda kendisinin masum olduğunu anlatmaya çalışıyor, ama nafile! 11 yılda 12 İHD'li öldürüldü. Bunların hepsi devlet tarafından organize bir şekilde yapılan cinayetlerin yalnızca bir parçasıdır. Akın Birdal'a gündüz gözü elini kolunu sallayarak gelip ve 13 rasiden, insan haklarından haberleri yok ki, hatta tahammülleri yok ki, Akın Birdal'a olsun!

Bir şaşırtıcı olay, saldırganların hemen yakalanması! Gerçekten şaşırtıcı! Ama hiç kimse de sormuyor ki, "yahu niye yaptın, kim için yaptın?" Üstüne üstlük birisinin yüzünü TV kameraları göstermiyor. Bu kadar koruma, "ne oluyoruz kardeş" derler adama! Bağımlı "bağımsız" yargımız herhalde onlara yine çok büyük(!) cezalar verir: Yeni işlerin başına yollamak gibi... Ama unutmasınlar, bu halk bütün bunların hepsinin hesabını tek tek soracaktır.

Akın Birdal'ı tekrar İHD'nin başında görmek dileğiyle.... ●

Kadın Sorunu ve Sovyetler Birliği'nde Cinsel Eşitsizliğin Kökleri

E. KARAKEBELİ

Sovyetler Birliği'nde kadının kurtuluşunun sağlanamaması sorununun tartışılması, ancak bu konuya "evrensel" yaklaşılmadığı zaman ve bir ülkenin başarısızlığı sistemin yanlışı olarak değerlendirilmediği zaman yararlı olabilir.

Kadının özgürlüğüne kavuşması, Sovyetler Birliği'nde neden başarılamadı sorusunu ele alırken bir başka çok önemli nokta da, SSCB'nin zaten sosyalist bir ülke olamadığı ve de orada sınıfların ortadan kalkmadığı doğrularının ötesine gidilmesi gerektiğidir.

Çünkü bu konuda önemli olan, sistemini nasıl adlandırırsak adlandıralım SSCB'de kadının kurtuluşunu sağlayacak koşulların neden eksik olduğunun çözümlenmesidir. Çünkü ne yazık ki, SSCB'de kadın sorunu açısından durum, bırakın ileri kapitalist ülkeleri, aynı gelişmişlik düzeyindeki kapitalist ülkelerde olduğundan da daha kötüydü.

Giriş

Sosyalist ülkelerde kadın sorunu tartışıldığında, kapitalist ülkelerde olduğundan farklı anlamlar taşımıştır. Bunun en önemli nedeni de, ancak sosyalizmle, erkek egemen toplumda baskı altında tutulan kadının gerçek özgürlüğüne kavuşacağı savıdır.

Bu *doğru* teze göre, sınıfların ortadan kaldırılmasıyla, toplumdaki tüm eşitsizlikler de ortadan kalkacaktır. Ancak öte yanda, Sovyetler Birliği'nde kadınların durumu, aynı ekonomik gelişmişlik düzeyindeki kapitalist ülkelerde olduğundan çok farklı bir görüntü ortaya koyamadı. Buna bakarak da, sosyalizmin kadını kurtarmadığı ilan edildi.

Bu yazı dizisinde, her çeşit baskının ortadan kaldırıldığı öne sürülen bir ülkede kadın-erkek eşitsizliğinin varolmaya devam edişinin nedenleri tartışılacaktır. Sovyetler Birliği'nin örnek seçilmesinin nedeni, bu ülkede 70 yıldan fazla bir süre kendisine sosyalist diyen bir devletin varolmasına ve hayatın birçok alanında önemli gelişmeler sağlamasına rağmen, kadın-erkek eşitliğini sağlayamamış olmasından kaynaklanmaktadır.

En baştan şunu söylemeliyim ki, Sovyetler Birliği'nde kadının kurtuluşunun sağlanamaması sorununun tartışılması, ancak bu konuya "evrensel" yaklaşılmadığı zaman ve bir ülkenin başarısızlığı sistemin yanlışı olarak değerlendirilmediği zaman yararlı olabilir.

Kadının özgürlüğüne kavuşması Sovyetler Birliği'nde neden başarılamadı sorusunu ele alırken bir başka çok önemli nokta da, SSCB'nin zaten sosyalist bir ülke olamadığı ve de orada sınıfların ortadan kalkmadığı doğrularının ötesine gidilmesi gerektiğidir. Önemli olan, sistemini nasıl adlandırırsak adlandıralım SSCB'de kadının kurtuluşunu sağlayacak koşulların neden eksik olduğunun çözümlenmesidir. Çünkü ne yazık ki, SSCB'de kadın sorunu açısından durum, bırakın ileri kapitalist ülkeleri, aynı gelişmişlik düzeyindeki kapitalist ülkelerde olduğundan da daha kötüydü.

Birinci bölümde, SSCB'nin dağılma yıllarında (ve dağılmasından sonra) kadınların durumu ne oldu sorusu incelenecek. Kadınların 1990'lar Rus toplumsal düzeni içindeki yerinin gerçek bir resmini görebilmek için iş hayatında ve eğitimde bulundukları konum ele alınacak. Bu bize teoride öngörülenlerin karşısında, pratikte neyin gerçekleştirilebildiği açısından bir karşılaştırma olanağı verecek.

İkinci bölüm, kadının kurtuluşu sorununun Marksist teoride nasıl değerlendirildiğini inceleyecek.

Üçüncü bölümde, kadının yerinin belirlenmesinde önemli bir etken olan çalışma hayatı daha geniş olarak ele alınacak. Bu bölüm aynı zamanda teorinin savlarıyla gündelik yaşamın gerçekleri arasında giderek açılan boşluğa da değinecek.

Dördüncü bölümde, kadının toplumda "ikinci sınıf vatandaş" oluşunun nedenlerinin, toplumun ekonomik altyapısıyla olan bağı tartışılacak.

Beşinci bölümde, daha önceki bölümlerin ışığında Sovyetler Birliği deneyiminin, kadının özgürleşmesi yolunda yeri nedir diye bakılacak ve "sosyalizmde kadının toplumdaki yerinin iyileşmesi nasıl sağlanır?" sorusu tartışılacak.

Bu yazı dizisinin tamamında amacımız, kadının özgürleşmesine Marksist teorinin yaklaşımıyla, sosyalist devrimini gerçekleştirmiş ilk ülke olan Sovyetler Birliği'nde pratikte gerçekleştirilenin arasında açılan boşluğu dikkat çekmektir.

1. Bölüm: Sovyetler Birliği'nin Son Döneminde Toplumda Kadının Durumu

Bırakalım kendisini sosyalist olarak tanımlayan bir ülkeyi, herhangi bir ülkede kadın sorunu tartışmanın en önemli anlamı, bir cinsin diğerinin baskısı altında kalmış olmasının yanı sıra, toplumdaki demokrasi eksikliğine ya da yokluğuna işaret etmesidir. Demokrasi eksikliği ise tanımı gereği sosyalizme terstir.

SSCB'de yıllar boyunca "kadın sorunu"nun çözüldüğü iddia edilmiştir. Bunda en önemli etken, dönemin ekonomik koşullarına rağmen Sovyetler Birliği'nin, kuruluş yıllarından başlayarak, kadınların tam ekonomik, siyasal ve cinsel eşitlik sahibi olması sorunu tarihte ilk kez önemli bir siyasal amaç olarak kabul etmesidir. Tüm cinsel ayrımcılık kanunlarca yasaklanmış ve kadınlara, özgürleşme yolunda önemli bir adım olan tam siyasal ve hukuksal eşitlik tanınmıştır. Liberal bir aile hukuku benimsenmiş, anneliği koruyucu yasalar çıkartılmış ve çocukların bakımında kadınlara kolaylıklar sağlanmaya çalışılmıştır. İşyerlerinde de, her türlü iş herkese açık olmak durumundaydı ve çalışmak bir zorunluluk olduğu gibi, aynı zamanda her vatandaşın doğal hakkıydı. Ve uzun yıllar boyunca eğitim, iş ve siyasal yaşamla ilgili istatistikler, hiçbir gelişmiş kapitalist ülkenin ulaşamadığı düzeylerde gitti. Bu rakamlar pratikte yaşanan eşitsizlikleri uzun süre gölgelemeyi başardı. Ancak, konuyla yakından ilgilenenler için, verili anayasal hakların hayata ne denli az yansıdığı bilinmiyor değildi.

Sovyetler Birliğinde kadınların karşılaştıkları sorunlar hiç değilse 1960'lardan bu yana tartışılmaktadır. Ne yazık ki, bu sorunlar ancak, sürekli düşen doğum oranları, yükselen çocuk ölümleri ve kürtaj, çocuk suç oranı, alkolizm ve uyuşturucu alışkanlığı, fahişeliğin yayılması ve aile kurumunun bütün bunlardan zarar görmesi ayyuka çıktığında dikkate alınmaya başlandı.

1990'lara gelindiğinde Glasnost/Perestroyka siyasalarıyla toplumsal ve ekonomik hayatın birçok alanında değişiklikler ortaya çıkmaya başladı. Siyasetçiler, en başta ülkenin demografik yapısındaki olumsuz değişiklikler nedeniyle, kadınların hergün yüzleşmek zorunda oldukları, "çifte işgünü" gibi sorunlar üzerinde kafa yormaya başladılar. Bu aynı zamanda onlara toplumsal sorunların baş sorumlusunu bulma fırsatı da verdi; kadınların evin dışında çalışıyor olması aile kurumunu sarsıyordu!!

Yıllar süren bir "kadınlar komünizmin aktif kurucularıdır" söyleminden sonra, geleneksel kadın-erkek ilişkileri yüzeye çıkmış ve siyasetçiler, "kadının yeri evidir" demeye başlamışlardı. Glasnost siyasalarının ilk günlerinde Gorbaçof'un kadın konusundan "gizli kalmış bir sorun" diye söz etmesi bir raslantı değildir. Örneğin Perestroyka adlı kitabında Gorbaçof, toplumsal sorunların öncelikle kadınların sorumluluğu olduğunu iddia etmekte ve bu yoldan kadınların zoraki "eve dönüş"üne kılıf uydurmaya çalışmaktadır.

> Kadının rolünü geliştirmeden daha fazla demokrasi sağlamak olanaksızdır. (...) Biz, kadınların anne ve ev kadını olmalarının ve çocukların yetiştirilmesindeki vazgeçilmez yerlerinin getirdiği özel sorunlara dikkat göstermeyi beceremedik. Bilimsel çalışmalar ve yaratıcı eylemler içinde kadınların artık evlerinin günlük işlerini yapmaya, çocuklarını yetiştirmeye ve iyi bir aile atmosferi oluşturmaya zamanı yok. Farkına vardık ki, sorunlarımızın birçoğu -çocukların ve gençlerin hareketleri, ahlaksal, kültürel ve üretimdeki sorunlar- kısmen aile bağlarının zayıflaması ve aile sorumluluklarına gevşek yaklaşımdan meydana gelmektedir. Bu nedenle şimdi kadınların tamamen kadınsı misyonlarına geri dönebilmek için ne yapmaları gerektiği üzerine sıcak tartışmalar açıyoruz." (abç.) (Gorbachev, 1987:58)

Böyle gevezelikler yapılırken, ekonominin "rasyonelleşmesi" süreci nedeniyle 90'lı yıllarda en çok zararı zaten kadınların yoğun olarak bulunduğu iş kolları görmekteydi. Çoğunlukla düşük nitelikli mesleklerde ve alt kademelerde çalışıyor oldukları için de işlerini ilk kaybedenler olmaları, iddia edildiğinin tersine, ailelerin sağlamlaşmasını değil ama kadınların en çok yoksullaşan grup haline gelmesini sağladı. "Perestroika" siyasalarının hayata geçirilişinden sonra, "yoksulluğun kadınsallaşması" ve kadın erkek arasındaki toplumsal eşitsizlik de iyice arttı.

1993 rakamlarına göre ülke genelinde kadının iş hayatındaki durumu şöyleydi: Kadınların ücretlerdeki ortalama payı, aynı iş kolunda çalışan erkeklerin üçte ikisi ve emeklilik maaşları da yine erkeklerin % 70'i oranındaydı. Bunun nedeni olarak da, kadınların özellikle annelik dolayısıyla en üretken yıllarını evde geçiriyor, dolayısıyla da mesleki bilgi ve eğitim konusunda erkeklerden geri kalıyor olmasıdır deniyordu. Bunun yanısıra, kadınların işlerini kaybetme şansı erkeklerden en az üç kat daha yüksek olarak hesaplanmıştı. İşsizlerin % 75'inden fazlasını 35-40 yaş grubu lise ya da yüksek okul mezunu kadınlar oluşturuyordu. Kadınların siyasal hayatta da etkileri yok denecek kadar azdı. Kadınlar Rusya Yüksek Sovyet'inin ancak % 5'ini oluşturuyorlardı ve sadece Rus Federasyonu Sosyal Koruma Bakanlığının başında bir kadın vardı. (Fedulova, 1993:23)

Eğitim

Anayasanın 45. maddesi tüm SSCB vatandaşlarına eğitim hakkı tanımıştı. Bu hak, devlet tarafından her türlü eğitim görme olanağını bedava olarak sağlamaktaydı. 1990 tarihli rakamlara göre lise yıllarına kadar eğitimde kadınların oranı erkeklerden daha yüksekti (% 58'e karşılık % 56). İşçiler arasında da bu oran aşağı yukarı böyle devam etmekteydi, ekonomik hayata katılan kadınların binde 882'si, erkeklerin de binde 884'ü mesleki lise eğitimliydi.

Ancak, kadınların eğitim aldıkları yaş grubu erkeklerden farklıydı; 20 yaş civarına kadar özellikle şehirlerde yaşayan kadınlar ortalama olarak erkeklerden daha eğitimliydiler. 30 yaşından sonra ise avantaj erkeklere dönüyor, 40 yaşlarından sonra kadınlar kesinlikle daha az eğitimli kalıyorlardı. Araştırmacılar, kadınların özellikle liseden sonraki eğitimlerinde erkeklerden geri kaldıklarını ortaya koymuşlardır (Lane, 1992:153).

Ücretli İş

Yine anayasanın 35. maddesiyle kadın ve erkeklerin eşit haklara sahip olduğu ilan edilmekteydi:

> "Hakların uygulanması, kadınların eğitimde, işte, ücretler ve terfilerde, toplumsal, siyasal ve kültürel eylemlerde eşit fırsatlara sahip olmaları ve kadınlar için özel çalışma ve sağlık koşulları ile bebek bekleyen kadınların ve annelerin çalışmasını sağlayabilmek için çocuk bakımında paralı izin dahil olmak üzere ve küçük çocuklular için de daha az iş saatleri ile desteklenmiştir."

Yasada iddia edildiği gibi eğitim ve öğretimin herkese açık olduğu ve çalışma yaşamında bilgi ve becerinin arttırılması için özel önlemler alındığı söylense bile, görülen odur ki kadınların bunlardan yararlanması pratikte son derece güçtü. Birleşmiş Milletler'in 1993 yılındaki raporunda 1990-1991 yıllarında çalışan tüm kadınların yalnızca % 6'sının becerilerini geliştirmek üzere bu tür ileri eğitim alabildikleri açıklanmaktadır. Bu oran erkeklerde ise % 20'dir.

Bir başka önemli nokta, her ne

kadar (sağlık nedenleri dolayısıyla engellenenler hariç) her türlü işe ayırım yapmadan kadınların da alınacağı öne sürülüyorsa da, kadınlar genellikle ya ülke endüstrisinin gelişmesinde ikinci derece önemde işlerde ya da erkeklerden çok "kadınlara uygun" olarak değerlendirilen işlerde işe alınmaktaydılar. Başından itibaren aldıkları eğitimde de bu şekilde bir yönlendirme vardı.

Kotlarskaya'nın (1990) verilerine göre otomatik üretim hattı operatörlerinin % 80'i kadındı. Hafif endüstri ve hafif makine mühendisliği alanlarında da yüksek oranlarda (% 65-67) bulunmaktaydılar. Satış, ahçılık, sağlık ve sosyal sigorta işleri de yoğun olarak kadınlardan oluşmaktaydı. Kadınlar tıp alanında çalışanların % 69'unu, öğretmenlerin %75'ini, muhasebecilerin % 89'unu, kütüphanecilerin ve bibliyografların da % 91'ini oluşturmaktaydı.

Evdeki rollerini yansıtan "kadınsı" işlerde yoğun olarak bulunmalarının dışında kadınlar ayrıca ekonomi, hukuk, eğitim ve tıp alanlarında da meslek sahibi olmakta ancak bunların alt kademelerinde görev alabilmekte, söz ve karar hakkı sağlayan düzeylere yükselememekteydiler. Örneğin, 1989 yılının istatistiklerine göre, tıp alanında tüm hemşire ve fizikçilerin % 71'i kadınken, şef doktorlar erkeklerdi. En yoğun olarak bulundukları sektörlerde bile, örneğin hafif endüstri alanlarında yöneticilerin % 31'i, tekstilde % 21'i ve yemek endüstrisinde de ancak % 14'ü kadındı.

Son olarak çok önemli bir başka eşitsizlik de aynı işi dahi yapıyor olsalar, kadın ve erkeklerin eşit ücret almamalarıydı.

Kadınların iş hayatının yanı sıra evde de durumları farklı değildi elbette. Özellikle tüketim ürünlerinin eksikliği, en basit gıda ürünleri için beklenen kuyruklar, çamaşır makinesi gibi elektrikli ev aletlerinin yaygın olmayışı vs., gözönünde bulundurulursa, kadınların üzerine düşen işlerin zorluğu daha iyi görülebilir. SSCB'inde kadınlar ücretli iş ve ev işlerinde haftada ortalama olarak 76.3 saat geçirmekteydiler!

Siyasal temsil ve karar mekanizmalarına katılma

SSCB'de kadınlar her zaman siyasal hayatta aktif rol almada desteklenmiş gözükmüşlerdir. Ancak, gönüllü derneklerinde aktif olmalarına rağmen, resmi karar mekanizmalarına katılma oranları her zaman düşük olmuş ve her zaman erkeklerden çok daha önemsiz kalmıştır. Gözüken odur ki, hiçbir yasal engel olmamasına karşın, geleneksel stereotipler ve yaklaşımlar katılımlarını engellemiştir.

Sovyetler Birliği'nin son yıllarında siyasal alanda durum, ta baştan beri sürmekte olan cinsel ayırımcılıktan farklı bir durum göstermez:

> "1989'un ortalarına kadar Politbüro'daki tek kadın üye Aleksandra Biriyukova idi ve onun da oy hakkı yoktu. 1989'da Merkez Komite'nin 307 üyesinden % 4'ün altında bir oran kadındı ve bu 70 yıl öncesinden daha yüksek de değildi. Federal düzeyde hiçbir kadın bakan yoktu. Partide % 29 oranında olmalarına rağmen bölgesel sekreterler arasında ve bölgesel SBKP komitelerinde kadınlar ancak % 7 oranındaydı." (Sedatis, Butterfield; 1991:124)

SSCB Yüksek Sovyeti'nin 1984 seçimlerine kadar kadınlar için kota uygulaması sürmüştü. Bu tarihte kotaların kaldırılması kadınların büyük yenilgisi oldu; delegelerin ancak % 18'i kadındı. Kadınların nüfusun yarısından çoğunu oluşturduğu bir "sosyalist" tanımlı ülkede, siyasal güçlerinin bu denli etkisiz oluşu en azından demokrasi adına o ülkenin bir ayıbı olsa gerek.

Sovyetler Birliği'nin çöküşünün ardından daha da yükselen ekonomik krizden en çok etkilenen gruplar yine kadınlar ve çocuklar oldu. 1991 Birleşmiş Milletler Raporu'na göre, kadınların hane reisi olduğu ve altı yaşından küçük çocukların bulunduğu ailelerin % 55'den fazlası yoksulluk sınırı altına düşmüştür. Hemen hemen her iki aileden birisi işsizlikden etkilenerek yoksullaşmakta ve işini kaybedenlerin çoğunluğunu da kadınlar oluşturmaktadır. İzvestiya'da araştırmacı Marina Lebedeva'nın öngörüsüne göre gelecek on yıldaki işsizler 16 milyonu bulacaktır ve bunun da 15 milyonunu kadınların oluşturması beklenmektedir.

Bölüm 2: Kadınların kurtuluşu konusunda Marksist Teori ve Sovyet Pratiği

İlk bölümde kadınların kurtuluşu konusunda Sovyet sisteminin vardığı sonuçlara genel bir giriş yapılmıştı. Sonuçlara bakılınca, yapılanların yeterli olmadığı açık, ancak Büyük Ekim Devriminin sonrasını ve Bolşevik hükümetinin ilk yıllarını göz önünde bulundurmadan beylik sonuçlara atlamak da doğru olmaz.

Devrimin gerçekleştirilmesi ve sosyalizmin kurulması çabalarıyla beraber, daha birçok konu gibi kadınların toplumda hakkettiği yeri almalarının da artık sadece bir zaman meselesi olduğu sanılmaktaydı. "Sosyalist devrimin komünizme geçiş rehberi" olan Marksist teori, kadının neden baskı altında olan cins olduğunun anlamada da rehberdi. Bu bölümde teorinin SSCB potasında pratiğe nasıl uygulandığını kısaca göreceğiz. 1917 Ekim Devrimi döneminde Bolşeviklerin konuya yaklaşımlarıyla, Kollontai ve Arman gibi Bolşevik kadınların çalışmalarına bakacağız.

Bolşevikler ve Kadın Sorunu

Marks, "tarih hakkında birşeyler bilen herkes büyük toplumsal gelişmelerin kadınların aktif katılımı olmadan sağlanamayacağını bilir." (Marks, 1965:582) demiştir. Kadınların devrimin gerçekleşmesinin ardından toplumda aldıkları yeri anlamak, bize sadece sosyalizme olan vazgeçilmez katkıları hakkında değil, aynı zamanda, sosyalizmi geri bir ülkede kurmaya çalışmanın zorlukları ve SSCB'nin çöküşünün nedenlerini görmede de bazı ipuçları vermesi açısından önemlidir.

Bolşevikler daha ilk başından, önce devrime, sonra da sosyalizmin inşasına kadınların da katılmasının gereğinin farkındaydılar. Devrimden önce Rusya genelinin hala kapitalizme geçememiş geri bir ülke olmasının faturası her alana yansıdığı gibi kadınların konumunu da etkilemekteydi. Devrim sonrası ilk yıllarda Bolşevik hükümet çok ciddi ekonomik ve siyasal sorunlarla çevriliydi. Devlet işlerinin yürütülmesi ve devrimin korunabilmesi için her alanda tam denetim sahibi olmak zorunda kaldılar. Kısaca devrimden önce Rusya'nın geneline bakarsak, "125 milyon insan, kocaman bir alana yayılmış, 100'den fazla millet, nüfusun % 80'inden fazlası köylü ve okuryazar değil. Endüstri yeni yeni ortaya çıkmaya başlıyor." (Mc Auley: 1993:1) Ve devrimin ardından da, "Bolşevikler hükümet olduklarını iddia etseler de, ülkeyi kontrol etmekten ve yönetmekten henüz çok uzaktılar. İddialarını hayata geçirmeleri bir iç savaştan sonra gerçekleşti." (a.e. :12)

Bu koşullar altında, devrimde kadınların sahip olduğu yerin bilinciyle, kadınların hakları hukuksal yollardan garanti altına alınmaya çalışıldı. Kadınların karşılaştıkları sorunları yasalar hemen azaltacak ya da kaldıracak olmasa da, Bolşeviklerin konuya verdikleri önemi göstermesi açısından kayda değerdir. Şimdi bu tutumlarının teorik temeline bir bakalım.

Öncelikle, devrimin teorisyenleri için kadın sorunu proleteryanın savaşından ayrı değildi. Ancak, kadınların da toplumsal hayata katılmalarını sağlamak için, hiç değilse ilk yıllarda bağımsız bir kadın örgütlenmesi gereği duyulmuştu. 1918 Kongresi kararları ile Bolşevik Partisi Merkez Komitesi 1919 Eylül'ünde "Zhenotdel"adlı kadın bölümünü kurdu. Bu örgüt kadın delegelerin toplantılarını hazırlayan ve koordine eden merkez organ olarak çalışmaktaydı. Zhenotdel'in görevi; "kadınları tüm Sovyet kurumlarında harekete geçirmek, kadın yığınlarının kültürel standardını yükseltmek, onları dinsel önyargılardan kurtarmak vb.," idi (Heitenger:1979:58).

Bütün bu çalışmaların yanında, sınıflar ortadan kalkmadan sömürünün bitmeyeceği ve kadınların ezilmişliğinin de ancak işçi sınıfının savaşıyla bağlı olarak çözümleneceği öngörülmüştü.

Lenin'in mektuplarında bu konuyla ilgili şunları okuyoruz:

> "Eğer kadınları kamu işlerine, milislere, siyasal hayatın içine çekmezsek, eğer kadınları evin ve mutfağın öldürücü atmosferinden koparmazsak gerçek özgürlüğü sağlamak imkansızdır. Hatta, bırakın sosyalizmi, demokrasiyi sağlamak bile imkansızdır." (Letters from Afar, Letter III)

Kadınların kamu hayatına çekilmesi ve erkeklerle eşit haklara sahip olması, Lenin'in konuşmalarında ve yazılarında sürekli değindiği bir konudur (Zetkin; 1929). Ancak Lenin burjuva demokratik haklarıyla sosyalizm arasında mutlak bir fark görmüştür. Marks ve Engels'in çalışmalarından yola çıkarak Lenin de biçimsel eşitliğin kadınların kurtuluşunda önemli bir faktör olduğunu söylemiş ancak tek başına yeterli olmadığını belirtmiştir. 1918'de, Uluslararası Kadın Günü konuşmasında; "Bolşevik Sovyet Devrimi, kadınların baskı ve aşağılanmışlığının köklerini dünyada hiçbir partinin, hiçbir devrimin yapamadığı kadar derinden kesmektedir. Sovyet Rusya'da yasalar önünde kadın ve erkek arasında eşitsizliğin izi bile kalmamıştır" demiştir.

Örneğin daha 1918'de, "Evlilik Yasası" ile kadınların durumunun iyileştirilmesi amaçlanmıştı. Bu yasayla her iki eşin de eşitliği sağlandı ve boşanmalar kolaylaştırıldı. Evlilik dışı doğan çocukların diğerleriyle aynı haklara sahip olması yasayla garanti edildi. Lenin, kadınları küçük düşüren boşanma ve evlilik dışı çocuklar için olan "burjuva yasalarının" tamamının yok edilmesi gerektiğini savunmuş ve "yasanın kürtajı yasaklaması burjuva düşüncesidir" diyerek 1920'de kürtajın da yasallaşması sağlanmıştır. Bunların yanısıra, 1918'de yürürlüğe giren İş Yasası da kadınlara çalışma hayatında eşitlikler sağlamada başlangıç olmuştur.

Lenin'e göre bundan sonraki adım, toprağın, fabrikaların özel mülkiyet olmaktan çıkarılmasıydı. Ancak bunlar gerçekleştikten sonra, küçük, bireysel ev ekonomisinin köleleştirmesinden, geniş ölçekli toplumsal ekonomiye geçerek kadının tam ve gerçek özgürlüğün sağlanacağını söylemiştir. Birçok konuşmasında özel mülkiyetin kaldırılmasından ve bu gerçekleşmeden Rusya'da kadınların da konumunun iyileştirilemeyeceğinden söz etmektedir. 1919'da, IV. Moskova Şehri Partisiz İşçi Kadınlar Konferansı'nda Lenin, kadınların ezilmekten kurtulmak için iki türlü çaba sarfedilmesi gerektiğini söylemiştir;

> "birincisi 'göreceli olarak basit ve kolay' olan kadınları eşitsiz bir konumda tutan eski yasaların kaldırılması, ama ikincisi daha zor bir görev olan 'evdeki esaret'den kurtulmak ve bu da yanlız yasalarla sağlanamaz." (cited in Buckley; 1981: 128)

Dolayısıyla Lenin, sosyalizmin gerçekleştirilmesi ve kadınların kurtuluşu sorununu birbirinden ayırmadan yaklaşmaktaydı. "Kadınların gerçek kurtuluşu ve gerçek komünizm, proleterya tarafından devlet gücüne karşı başlatılan topyekün bir devrimle, bu basit ev işlerine karşı savaşarak ve de geniş ölçekli bir sosyalist ekonomiye geçilerek başlayacaktır" demiştir.

Dolayısıyla, kadınların toplumsal hayatında görülecek değişiklikler daha ileri bir gelişmenin, sosyalizmin kuruluşuyla mümkün olacaktır savı daha ilk yıllardan itibaren bolşeviklerin gündemindeydi. Kadınların toplumsal üretime katkılarını sağlamak ve onları evin geri bırakan yeknesaklığından kurtarmak için önlemler alınmaya başlanmıştı. Ancak, ailenin yerine getirdiği pek çok işi devlet katkılarıyla toplumsallaştırmak düşüncede olanaklı olsa bile, Bolşevik hükümet bunu yerine getirebilecek bir konumda değildi. Kollantay'ın da söylediği gibi, devrimin ardından özellikle toplumsal siyasaları yerine getirememelerinin en önemli nedeni, ekonomik sorunlardı:

> "Bebek ve çocuk yuvalarını kullanmaları için annelere ajitasyon yöntemleri uygulamamıza gerek yok. Bizim sorunumuz, Rusya'nın maddi güçleri o kadar sınırlı ki, çok yoksuluz ve bu da bizi Rusya'nın tüm çalışanlarına, işçi ve köylü kadınlarına 'yardım istasyonları' götürmekten alıkoyuyor. Ne yazık ki, köylerde hala hiç yuva yoktur ve halihazırda köylü kadınlara yardım için olabileceğin en azını dahi yapamadık." (Kollantai; 1977:146)

Okul öncesi çocukların bakımı ve tüketici hizmetlerinin gerçekleştirilmesi için çalışmalar yapılmaktaydı. Ancak, Sovyet ekonomisi geriydi ve buna bir de I. Dünya Savaşı ve iç savaş, şehirlerdeki işsizlik, yükselen enflasyon yüklenmekteydi. Dolayısıyla da, toplumsal programlara ayrılabilecek fazla bir kaynak yoktu.

Yasalar ve tepeden indirilen diğer değişiklikler toplumdaki cinsel eşitsizliği yok etmeye yeterli değildi. Daha da kötüsü, eşitsizliğin en kolay görüldüğü ailede yapılmak istenen değişiklikler, birçok ailenin yıkılmasıyla sonuçlandı ama toplumsal bir kurum olarak ailede yerleşik eşitsizlikleri gideremedi.

Bolşeviklerin aile konusuna yaklaşımları da farklı farklıydı. Örneğin, *Lenin'den Anılar*'da Klara Zetkin, Lenin'in birçok konuda şikayetçi olduğundan söz etmektedir. Lenin 'ulusal bölgelerde hala yanlış tutumlar sergilenmesinden, kadınların ve onların yaptıkları işlerin önemsenmemesinden' yakınmaktadır; "herhangi bir komünisti biraz kazısan altında bir cahil bulursun" demektedir. Onların özellikle kadınlar hakkındaki düşüncelerinden söz ederek, hala 'eski erkek-efendi hakkının' gizlice var olduğunu söylemektedir. (cited in Buckley; 1989:37)

Bolşevik devriminin olanaksızlıkları yüzünden karşılaşılan zorluklar, kadın sorununa yaklaşımda Marksist siyasaların pratiğe geçirilmesine engel oldu ve bu zaman içinde de aşılamadı. Stalin'le birlikte "NEP" uygulamasının terkedilmesiyle, vurgu, 'gelişme'ye yani tüketim endüstrileri pahasına ağır endüstriye gerektiğinden fazla vuruldu. Bu arada 1930'larda yaşanan önemli ölçülerdeki insan gücü eksikliği yüzünden kadınların ekonomik ve siyasal konumunda bazı değişiklikler oldu. Ancak yoğun olarak kadın işgücüne duyulan ihtiyaç, ekonomik planları yerine getirme amaçlıydı ve kadınlar üzerinde yapacağı etkiler siyasetçilerin hiçbir şekilde öncelikli konusu olmadı.

Aynı yıllarda kadın sorununun 'çözümlenmiş' olması da bir ters lantı olmasa gerek. 1930'larda tartışmalar susturulmuş ve kadınlar, "endüstrinin, tarımın ve savaşın büyük gücü ve aynı zamanda sevecen anneler ve eşler" olarak ilan edilmişlerdi.

Gelecek bölümde Sovyet kadınlarının çalışma hayatına ne şekilde katıldığını inceleyerek burada rastlanan eşitsizlikleri göreceğiz. ●

Bu bölümün kaynakları:

Buckley, M. (1981) Ideology and Soviet Women. PhD thesis.

Gorbachev, M. (1987) Perestroika: New Thinking for our Country and the World. London, Collins.

Heitenger, A. (1979) Women and State Socialism.

Kollantai, A. (1977) Selected Writings. ed. Alix Holt, Alison and Busby, London.

Kotlarskaya (1990) Women, the Family and Children. Moscow.

Lane, D. (1992) Soviet Society Under Perestroika. Routledge.

Marks, K. (1965) The German Ideology.

McAuley, A.(1993) Soviet Politics 1917-1991. Oxford University Press.

Sedatis, J.B., Butterfield, J. (1991) Perestroika for Women.

Zetkin, K.(Buckley'den aktarma; 1989) Reminiscences of Lenin.

Marks, işçilerin üretim süreciyle olan ilişkileri üzerine kapitalizmin olumsuz etkilerinden söz ederken yabancılaşma kavramını çok özel bir anlamda kullanır

İnsanın günlük hayata yabancılaşması

Bu kavramı farklı bir şekilde, gelişmiş kapitalist ülkelerde birçoklarının hissetttiği psikolojik yalnızlık ve toplumsal soyutlanmadan söz ederken de kullanmak mümkündür

J. DİYAROĞLU

Marks'ın *Kapital*'ini okuyan herkes, "yabancılaşma" kavramını bilir. Bu kavrama göre, kapitalist sistem altında işin, işçiyi kendi ürettiğine yabancılaştırdığı ileri sürülmektedir. Üretim süreci giderek artan bir işbölümüyle daha çok parçalara ayrıldıkça, işi basit, tekrar edilen, fazla beceri ve yaratıcılık gerektirmeyen görevler haline getirmektedir.

Marks'a göre işçiler kapitalist çalışma süreci içinde insanlıklarını yitirmekte, sermayenin ihtiyaçları için sadece makinanın bir uzantısı durumuna gelmektedirler. İşçi için iş, sıkıcı, sürekli tekrar edilen ve yaşamı için gerekli parayı kazanmaktan başka bir anlam taşımayan bir görev haline gelmektedir. İşinde hiçbir gerçek keyif, tatmin ya da anlam yoktur. İşçi, yaptığı işin sonucuna, ürünlerine yabancılaşmıştır.

Marks, işçilerin üretim süreciyle olan ilişkileri üzerine kapitalizmin olumsuz etkilerinden söz ederken yabancılaşma kavramını çok özel bir şekilde kullanmaktadır. Ancak bu kavramı farklı bir şekilde, gelişmiş kapitalist ülkelerde birçoklarının hissetttiği psikolojik yalnızlık ve toplumsal soyutlanmadan söz ederken de kullanmak mümkündür.

Bununla ne demek istiyoruz? İnsanlar öncelikle toplumsal canlılardır. Bir tutukluya verilecek en ağır cezalardan birisi -işkence ve ölüm hariç- uzatılmış tekil hücre cezasıdır. Kendi istekleri dışında uzun süreler öteki insanlardan soyutlanmak birçokları için ruhu parçalayan bir deneyimdir. Yiyecek ve barınacak ihtiyacını karşıladıktan sonra, insanların en çok ihtiyaç duyduğu, diğer insanlarla ilişkidir.

Kendi mutluluğunuzu bir düşünün. Elbette ailenizle, arkadaşlarınızla, iş çevresinde olan ilişkilerinizle, belli bir yerlere ait olma, daha büyük gurubun değer verilen bir üyesi olma duygusu, yoldaşlarınızla aynı ideali paylaşma duygusu...

Aynı zamanda, kendi toplumsal ilişkilerimizden kim olduğumuzu da öğreniriz. Daha geniş bir toplumun parçası olma duygusuyla kendimize değer vermeyi öğreniriz. Ancak bir topluluğun parçası olarak kendi kimliğimizi kazanabiliriz.

Bu toplumsal ilişkiler için gerekli olan araçlar yok edilirse, ait olma duygumuzu, kendimize saygı ve sevgiyi ve kimliğimizi kaybederiz.

Kimliğimizi kaybetme duygusu (ancak daha büyük bir topluluğun üyesi olmakla kazanılan birey olma duygusu) kaybedildiğinde de insanlığımızın bir parçasını kaybetmiş oluruz. Yabancılaşırız. Başkalarına ve kendimize yabancı oluruz.

Gelişmiş kapitalizmin bize bunu yaptığına inanıyorum. Bu yabancılaşmanın nasıl oluştuğunu gösteren bazı örnekler vereceğim:

Birincisi maddi zenginlik. Bireylerin, koşullarının istediğinden daha fazla zenginlik toplamaya uğraştığı, rekabete dayalı bir toplum nasıl olur da parçalanmış olmaz? Zengin ve yoksul arasında bu kadar büyük kutuplaşmanın olduğu bir toplumda yoksulların zenginlere düşmanlık, zenginlerin de yoksullara kuşku beslemesinden daha doğal ne olabilir? Zenginliğin dağılımında böylesi bir eşitsizlik, bir toplumun beraberliğini çürütecek en önemli etkendir, ancak kapitalizm bunun üzerine kuruludur.

Kapitalist üretimin işçileri yabancılaştırdığından söz ettik ama peki ya tüketim süreci? Örneğin, İngiltere'nin gıda ihtiyaçlarının %80'ini süpermarketler sağlıyor. Büyük süpermarket zincirleri, ekonomik olarak daha avantajlı durumda oldukları için küçük dükkan sahiplerine giderek daha fazla baskı uyguluyorlar. Şehir dışına kurulu büyük alışveriş merkeziyle, mahallenin küçük dükkanından alışveriş yapmayı karşılaştırın. Süpermarkette bir alıcısınız, somut bir birey değilsiniz. Çalışanlardan ya da diğer müşterilerden herhangi birini tanımanız çok küçük bir olasılıktır. Çevrenin kendisi de (geniş fonksiyonel bir bina ve sıralar dolusu seri halinde üretilmiş gıda ürünleri) yabancılaştırıcıdır. Küçük dükkan, çevre topluluğuna hizmet verirken gıda ürünlerinden farklı birşey daha sunmaktadır, sürekli müşterilerin karşılaştığı, adlarıyla tanındığı, komşuların birbirini tanıdığı bir buluşma yeridir.

Başka, daha incelikli yollarla da kapitalizm bizi birbirimizden yalıtlamaktadır. Gıda, bir zamanların paylaşılan sosyal aktivitesi, artık bireyselleşmektedir. Endüstri öncesi toplumda bir kaptan paylaşılan yemeği bir düşünün, bir de bugünkü fast-food'u. İngiltere'de herhangi bir kasabaya gidin ve birşeyler yemek isteyin. Seçenekler nelerdir? Uluslarüstü şirketler her yerde yayılmıştır. Müşterilere oldukça bireyselleştirilmiş ancak aynı standartta gıda satılmaktadır - hamburger, patetes, bir içecek. - Sadece o müşterinin tüketimi için. Tek tek plastik paketlerdeki gıda maddeleri, artık paylaşılan bir toplumsal merasim değil, bireyselleştirilmiş bir meta haline gelmiştir.

Müzik de bir metaya dönüşmüştür. Seri üretim, paketlenip kendi başına (yabancılaştırıcı bir biçimde) bunu tüketecek müşteriye satılmaktadır. Bundan 1000 yıl önce müzik, onu yapanlar tarafından dinlenmekteydi. Müziğin keyfini almak için, ona bir şekilde katılmak da gerekliydi. Toplumsal olarak birbirine bağlayıcı bir deneyimdi. Sadece piyasaya karşı sorumlu büyük bir müzik endüstirisi şimdi farklı yaş gurupları için farklı müzikler üretmektedir. Müzik artık kollektif, insanları birbirine yaklaştırıcı toplumsal bir aktivite değildir.

Örneklere devam edebiliriz. Kamu taşımacılığı özel arabaların çoğalmasıyla azaldı. Kasabalarımız ve şehirlerimiz kollektif aktivite için publar, dükkanlar, başka merkezler olmayan yerlere dönüşmüştür. Birçok insan için günlük hayat evlerinden çıkmak, arabalarına binmek, işlerine gitmek, işten sonra süpermarkete uğramak ve evde televizyon önünde bir gecedir. Yan komşularını bile görüp konuşmadan günler, haftalar geçebilir. Yankapı komşularını tanımıyor bile olabilirler. Büyük ihtimalle en yakın çevrelerine bile yabancılaşmışlardır.

İngiltere'de milyonlarca insan ne olduğunu, neden olduğunu anlamasalar da, mutsuzdurlar. Her yıl intihar oranları artmaya devam ediyor. Yeme bozuklukları (oburluk ya da anoreksiya, bulumiya) artmakta. Doktorlar bunalım için ilaç reçetelerini giderek daha çok yazıyorlar. Genç insanlar her geçen yıl daha genç yaşlarda uyuşturucu kullanmaya başlıyor. Alkolizm artıyor. Bunlar mutsuzluğun göstergeleridir ve sadece İngiltere'nin "kötü havası" yüzünden de değildir. Toplumun yapısının örgütlenişindeki bozukluklardan kaynaklanıyor.

Bu davranışları gösterenler gelişmiş kapitalizmin psikolojik etkilerine en açık olanlardır ama herkes de şu ya da bu şekilde etkilenmektedir.

Uyuşturucu alışkanlığı, depresyon, mutsuzluk ve yalnızlık toplumdaki daha derin bir hastalığın göstergeleridir. Bu hastalık, bugün toplumu yapılandıran kapitalizmin güçleri tarafından yönlendirilen **toplumsal yancılaşma**dır.

Bu güçler insanları fiziksel, psikolojik, toplumsal, ekonomik, her yönden birbirinden uzaklaştırmak üzere çalışıyor. Buradan doğan mutsuzluk, istemi besliyor. Reklamlardaki mesajlar bir ürünü kullanarak mutlu, başarılı, mükemmel, özlem duyulacak hayatları olan insanları gösteriyor. Bir ürünün alınması -bir araba, streo, dondurma ... bizi de mutlu edecektir! Ama bu bir hayal. Gerçekte mutluluk ve ruh sağlığı asıl imal edilemeyecek, alınıp satılamayacak olan, ancak katılımla oluşturulan (bir yere ait olma, kimlik ve özdeğerini bulma), uyumlu bir toplumun parçası olmakla mümkün. O günler ise sosyalizmle gelecek günlerdir. ●

Kapitalizmde insan dediğin üç dişi kalmış canavar!

Kapitalizm bir sistem olarak çökmeden, devlet de ortadan kaldırılamaz. Bu yüzden:

Sosyalizm dünyasaldır

YILDIRIM GİRNELİ

Komünizmin alt aşaması olarak tanımladığımız sosyalizm dönemi, değer yasasının işlemediği, sömürünün, meta üretiminin olmadığı **sınıfsız** bir toplumdur.

Sosyalist aşamada, piyasanın, değer yasasının ve rekabetin işleyişi son bulur. Meta üretimi, yani pazar için üretim kalkar. Ürünler artık *kullanım değeri* için üretilir. Üretimdeki verimlilik de, değer yasasının özü olan *emek zamanıyla* ölçülmeye başlar.

Komünizme geçişin, esir edici işbölümünden kurtulmanın ve yeni insanın yaratılmasının temeli de işte bu aşamada gelişmeye başlar.

Sosyalizmin tarihsel, nesnel hedefi, üretim güçlerini ve onunla bağlı olarak üretim ilişkilerini kapitalizmin hiçbir zaman çıkaramayacağı düzeylere çıkarmak ve bunu yaparak komünist toplumun alt yapısını hazırlamaktır.

Sosyalizm komünizmin bir aşamasıdır - alt aşamasının adıdır ve birinden ötekine geçiş, sürekli ilerleyen ve genişleyen (gelişen) bir dönüşümdür.

Kapitalizmin derinleşme döneminde, olgunluk aşamasında, artan makinalaşmaya bağlı olarak üretken emeğin alanı daralır. Yani işçi üretimden giderek dışlanır. Ne var ki, kapitalizm tüm işçileri üretimden dışlarsa, yani artık sadece makinalarla üretim yapılırsa, sömürü de ortadan kalkar, bu da kapitalizm olmaz. Dolayısıyla, kapitalizm bunu yapamaz. Ama öte yanda, işçiyi üretimden dışlayan süreç, kapitaliste de rağmen, sürer. Bu çelişki, devrimin *kaçınılmazlığını* anlatır. Toplumsal-siyasal ortamın devrim güçlerine yaratacağı fırsatlardan yararlanılarak bu düzen değiştirilemezse, yine kapitalizmin sonunu getirecek olan süreç budur.

Kapitalizmin sistem olarak sonu ne zaman gelir?

Bunun için üç koşul sayabiliriz:

1. Üretimden işçinin giderek dışlanması, makinaların işçinin yerini alması,
2. Mülkiyetten bireylerin giderek dışlanması (mülkiyetin tabanının genişlemesi)
3. Kapitalizmin dünyada taşabileceği yeni alanların kalmaması.

Kriz-devrim ilişkisi

Üretim güçleri ile üretim ilişkilerinin çelişkisini anlatan ekonomik krizler, otomatik olarak devrimlere yol açmaz. Krizi ya burjuvazi kendi yolundan, ki buna karşı devrim diyoruz ya da işçi sınıfı kendi yolundan, devrim yolundan çözer. Kriz anı, ekonominin çalışmadığı an, devrim karşı-devrim çatışmasının en yüksek olduğu andır. Her kriz devrime varmaz ama hiçbir devrim de kriz ortamı dışında ortaya çıkmaz.

Sosyalizm nerede kurulabilir?

Marks'a göre en ileri kapitalist ülkede kurulabilirdi. Bu nedenle kendi döneminde devrimlerin, metropollerden başlayacağını söylüyordu. Buraları devrimlerin merkezleri idi.

Marks'ın aşırı uçlar diye tanımladığı ülkeler, yani bizim *zayıf halkalar* dediklerimiz ise hala demokratik devrim aşamasında olan ülkelerdi. Metropoller ekonomik krizleri kapitalizmi geliştirerek çözebildikleri için sorunlar bu ülkelere kayıyor ve çelişkiler en keskin biçimlere oralarda bürünüyordu. Dolayısıyla devrim olasılıkları oralarda pratik olarak öne çıkıyordu.

Bu ülkeler yapılacak demokratik devrimlerle ve proletaryanın kavgada galip gelerek proletarya diktatörlüklerini kurmasıyla henüz kapitalizm altında yapılması gereken dönüşümleri gerçekleştirmeye soyunacaklardı.

En azından bir ya da birkaç en ileri ülkede devrim olana kadar, bu devrimlerini gerçekleştirmiş *uç ülkeler* bu yoldan ilerleyecek ve Lenin'in deyimiyle, *"zaman kazanmaya"* çalışacaklardı. Ancak söz konusu ileri ülkelerde devrimlerin yapılmasıyla dünya proletarya diktatörlüğüne ilerlenebilecekti.

En ileri ülkelerde proletarya diktatörlüklerinin kurulması ile komünizme ilerleme de başlayacaktı.

Dikkat edilirse burada dünya çapında devrimden ve işçi sınıfının diktatörlüğünden konuşuyoruz. Dünya proletarya diktatörlüğünün kurulması ile komünizmin alt aşaması diye tanımladığımız sosyalizm dönemi gerçek anlamıyla başlar.

Sosyalizm aşamasında, üretim araçları üzerindeki özel mülkiyet, dolayısıyla sömürü ve dolayısıyla sınıflar ortadan kaldırılır. Ama hala herkes çalışması kadar alır. Emek verimliliğinin muazzam artışı temelinde bolluk yaratılmasıyla, her alanda ihtiyaçtan fazlasının yaratılmasıyla bu ilke de komünizmin üst aşamasına geçişle birlikte "herkesin ihtiyacı kadar" ilkesine dönüşür. Toplumun dış bir güce ihtiyaç duymadan kendi kendisini yönetebileceği bir düzeye çıkması ile devlete olan gereksinim de ortadan kalkar ve daha proletarya diktatörlüğünün kurulması ile sönmeye başlayan devlet iyice yok olur.

Günümüzde sosyalizme geçiş nasıl anlaşılmalıdır?

İleri kapitalist ülkelerde mekanikten elektroniğe geçiş aşamasını yaşıyoruz. Az ve orta gelişmiş ülkelerde ise hala el emeğinden mekaniğe geçiş yaşanıyor.

Elektroniğe ilerleyiş kapitalizmin de gerçek anlamda sonunu yakınlaştırıyor.

Bu arada bir parantez açıp sınıflarla ilgili birkaç şey söyleyelim: Bir tanım vermek istersek, sınıflar büyük insan topluluklarıdır. Tarihsel olarak belirlenmiş :

a. Toplumsal üretim sisteminde tuttukları yere,
b. Üretim araçları ile olan ilişkilerine,
c. Emeğin toplumsal örgütlenmesinden aldıkları role,
d. Toplumsal zenginlikten aldıkları paya ve bu payın elde ediliş biçimine göre birbirinden ayrılan büyük guruplardır.

Toplumsal üretim sisteminde tutulan yer belirleyicidir. Diğer ölçütler onun birer türevidir.

Sınıflar, tarihsel olarak işbölümü ile ortaya çıkıyor ve devlet doğuyor. Toplum sömürülenler, sömürenler diye ayrılıyor. Ancak yakından bakıldığı zaman ilk işbölümünün ortaya çıkması ile sınıfların çıkışı arasında çok uzun bir dönem vardır.

İnsanlık tarihinin ilk toplumsal yapıları binlerce yıl sürdü. Daha sonraki toplum yapıları binler ve ilerledikçe yüzlerce yıl sürdü. Geçişler binlerden başlayıp yüzler mertebesine geldi.

Sosyalizme de tarihsel bir kesit olarak değil de yakından bakarsak, belli bir süre yaşanacak olan bir dönem olacağını ve olgunluk aşamasına gelene kadar, kapitalizmden çıktığı biçiminden süren özelliklerinin bu süreç içerisinde ortadan kalkacağını anlayacağız.

Sosyalizmde sınıflar olmayacaktır dedik. Bunu şöyle anlamak gerekir: Sosyalizmi kurmadığın sürece işçi sınıfının yanında başka sınıflar da varolacaktır. Devlet tüm toplumun "resmi" temsilcisi idi. Tam da böyle göründüğü için, ekonomik olarak egemen sınıfın devleti idi aynı zamanda. Tüm toplumun devleti görünümü nedeni ile kabul görüyordu. Devletin gerçekten tüm toplumun temsilcisi olduğu ilk eylem (üretim araçlarına toplum adına el koyması), aynı zamanda onun devlete özgü son eylemidir. Bundan sonra, devlet erki bir alandan sonra bir başka alanda gereksiz duruma gelir ve kendiliğinden uykuya dalar. Kişilerin hükümeti, yerini, şeylerin idaresi ve üretim işlemlerinin yönetimine bırakır. Devlet yok olur.

Komünizmin alt aşaması olan sosyalizmde sınıflar ortadan kalkacaktır. Ama hala toplum düzeyinde çeşitli farklılıklar sürecektir. Örneğin, emeğin içeriğinde hala farklılaşmalar var olacaktır.

Tek bir ülkede sınıflar ortadan kaldırılamaz. Çünkü dışarıyla girilecek her çeşit, ekonomik, kültürel, toplumsal ilişki içeriye meta ilişkilerini taşır. Kapitalizm bir sistem olarak çökmeden, devleti de ortadan kaldıramazsın. Bunlar da anlatıyor ki, sosyalizm dünya çapında kurulabilecek birşeydir. Sosyalizm dünyasaldır. ●

KAPİTALİZM İNSANA DÜŞMAN!

İşkence, gözaltı kayıpları, yargısız infazlar, hepsi kapitalizmin ruhundadır

ÖZGÜN TÜRKÜ

Her sistem kendini korumak, varlığını sürdürmek için bir takım baskı ve savunma mekanizmaları geliştirir. Bunu yapmak zorundadır da. İçinde bulunduğumuz kapitalist sömürü düzeninin bekçiliğini yapmakta olan devletler siyasal, toplumsal kurumlarıyla bireyin gelişmesini baskı altında tutarak toplumsal bilinçlenmenin önüne set çekmekte, herşeye rağmen, kaçınılmaz olarak oluşmuş ilerici toplumsal hareketi ortadan kaldırmak için her türlü hukuksal, faşizan, vurucu-yokedici güçlerini kullanmaktadır. Yoketme sırasında hedef, bilimsel eserlerden insan varlığının kendine kadar canlı-cansız bütün öğeleri kapsar.

Gelişmiş ülkeler çeşitli toplumsal ekonomik politikalarla, yaptıkları sömürünün de yardımıyla, toplumsal harekete kendi istemleri doğrultusunda yön verebilmekte iken, az gelişmiş ülkeler büyük ekonomik krizler (gelir dağılımın büyük ölçüde dengesizliği, işsizlik ve enflasyonun hızlı artışı gibi) nedeniyle bu sorunları çözecek kaynak aracı ve güçten yoksundurlar. Toplumda oluşan siyasal bilinçlenme ve tepkiyi ortadan kaldırmaya yönelik baskı uygulamak durumunda kalmaktadır.

Daha somut olarak düşüncenin, düşünceye ulaşmasında başvurulan ya da düşüncenin sonucunda oluşturulan eserlerin, düşünenlerin yok edilmesi hedeflenir. Eğer istenilmeyen, çıkarlara ters düşen bir şey, bir durum değiştirilemiyorsa yapılacak tek şey onun bütünüyle ortadan kaldırılmasıdır.

Egemen sınıfların çıkarlarına hizmet vermek amacıyla oluşturulmuş hukuk sitemi "olağanüstü" koşullarda her türlü baskı yolunu meşru görmektedir. Bu yollar arasında en yaygın olanları işkence, yargısız infazlar, faili meçhul(aslında faili devlet olan) cinayetler ve gözaltında kayıplardır. Türkiye bu tür olayların sıklıkla yaşandığı ülkeler arasındadır. Guetamala, Latin Amerika ülkelerini, Şili, Nikaragua, El Salvador, Hindistan, İran'ı diğer başta gelen ülkeler arasında sayabiliriz.

DGM başsavcılıklarında bekleyen faili meçhul cinayet dosyaları sistematik olarak artmaktadır. 1990'dan bu yana gözaltında kaybolan insan sayısı resmi rakkamlara göre 600'ü aşmıştır. Ki bu sayı gerçekte bunun çok üstündedir. İşkence, -her ne kadar burjuvazi üstünü örtmeye çalışsa da- sistematik olarak uygulanan uzmanlık(!) alanlarından biri olmuştur.

İnsanlığa ve insan haklarına aykırı bütün uygulamalara son verilmesi için demokratik toplumsal guruplar (İstanbul'da üç yılı aşkın süredir eylemlerini sürdüren Cumartesi Anaları gibi) ve devrimci siyasal örgütlerce mücadele verilmektedir.

Mücadele verilirken başvurulan yollardan birisi de uluslararası İnsan Hakları örgütlerinin (İnsan Hakları Adalet Divanı, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Uluslararası Af Örgütü gibi) desteğinin alınmasıdır. Bu örgütlere başvurulmasının elbette ki demokrasi mücadelesinde bir anlamı ve yeri vardır. Ama unutmalayım ki, bu örgütler de kapitalist sistemin oluşturduğu mekanizmanın bir parçasıdır. İnsan haklarına olan duyarlılıkları sistemin güvenliğinin korunmasıyla sınırlı kalmıştır, kalacaktır. Bunun bilinciyle yapılacak her türlü propaganda çalışmamız, gerçek insan haklarının savunusunun sosyalist fikirlerde yattığını göstermektedir.

Denize düşüldüğünde yılana sarılmak köklü bir çözüm getirmese de, sistemin iki yüzlülüğünü ve içinde bulunduğu çözümsüzlüğü gün ışığına çıkarmaktadır. Sistemin tüm çözümsüzlüğüyle ve iki yüzlü kurumlarıyla ortadan kaldırılması için mücadeleye, zafere! ●

ALEVİ HALKLARIN TOPLUMSAL MÜCADELE TARİHİNDEN:

MAZDEKİZM KAYNAKLI BABEK-HÜRREMİ ALEVİ HAREKETİ

HALİL DERVİŞ

Heterodoks İslam tarihi, Alevilik tarihini oluşturur ve birbiriyle eşdeğerdir.

İslam tarihi iki büyük koldan oluşmaktadır: 1) Ortodoks İslam (Sünnilik ve Şiilik) İktidar Tarihi, 2) Heterodoks İslam (Alevilik) Muhalefet Tarihi. Ortodoks İslam Tarihi; devletlerin, hükümetlerin savaşların; memleketleri istila etmeğe, yayılmacılık , kırım, sömürü ve köleleştirmeğe zafer adı veren iktidarlar azınlığının tarihidir. Burjuva tarihçilerin büyük çoğunluğu Heterodoks İslamı, Ortodoks İslam tarihi içerisinde inceledikleri ve onların çıkarları açısından baktıkları için, heterodoks inançlı halkları sapkın, bölücü, düzen bozucu, kafir, ahlaksız gibi sıfatlarla suçlamışlardır. Osmanlı uleması dahil, modern Türkiye'nin İslam bilgin ve tarihçileri, Ortodoks İslam tarihi içinde eritmek amacıyla, Sünni inancı çerçevesinde Aleviliği ele almış ve öyle incelemeyi sürdürmektedirler.

Oysa İslam Tarihi içerisinde, toplumsal muhalefetin egemenliğe ya da egemenlere karşı direnişlerinde Alevilerin rolü, tek sözcükle 'önderlik'tir. Ayrıca, hemen hemen tüm toplumsal muhalefet hareketlerinin inanç ve düşünce kuramlarıyla temelini; inananlarıyla ise bünyesini oluşturan Heterodoks İslam olarak Alevilik ve Alevi halklardır.

MAZDEK İNANCI VE HETERODOKS İSLAM (ALEVİLİK)

Abu Müslim'in, Hazar kıyılarından, Kafkasya'dan, Horasan eyaletleriyle tüm İran'ı ve Irak'ı içine alan çok geniş bir coğrafyada yıllarca vermiş olduğu efsaneleşen büyük toplumsal mücadele, onu Ortaçağın büyük devrimci önderlerinden biri yaptı. Bu bölgelerde yaşayan ve zorla islamlaştırılmış halklar için, İslam sadece örtüydü, eski dinlerine bütünüyle bağlı bulunuyorlardı.

Abu Müslim'den önce ve onun mücadele yıllarında Emevi yönetimine karşı onları örgütleyen, ayaklandıran heterodoks islami gruplardı, proto Alevilerdi. Kaysani-Muhtari-Haşimilik gibi, Abu Müslim'in mensubu olduğu Mugiri ve Mansurilik de, bölge halklarının eski dinleri Manişeizm ve Mazdekizmin toplumsal düşünce ve felsefi ögelerini İslama sokup Ali inancında harmanlamadan sunmuşlardır.

Ortodoks İslamın soyut; şekilci olduğu kadar soğuk, zorba ve baskıcı olduğu kadar yabancılığı bu halklarda sadece nefret ve ikiyüzlülük yaratmış. Oysa heterodoks islamı kendilerine yabancı görmemiş, hemen kabullenmişler. Aralarında sevgi ve bağlılık sağlanmış ve kolaylıkla ortak amaç yaratılmış: Baskıcı yönetime karşı ayaklanma!

Bu bölgelerdeki ihtilalci inanç ve düşüncelerin kaynağı hiç kuşkusuz Mazdakizm, yani Mazdek inancıydı. Sasaniler döneminde İran'da 'Neşeli Din' anlamına gelen Khorramdin denirdi. Arapça Khorramiya. 6. yüzyılın ilk yarısında İran'da ortaya çıkmış olan Mazdekizm üç aşamalıdır.

1957'lerde 'Mazdek' adlı kitabında Klima, Sasani tarihi ve Orta Doğu dinleri kapsamı içerisinde incelediği Mazdekizmi, din örtüsü altında sosyal bir hareket olarak açıklamıştır. O, Mazdek'i bir sosyal reformcu militan, Sasani kralı Kawa'yı (488-531) da bu hareketi kendi yönetimsel çıkarına çevirmeye çalışan enerjik ve muktedir bir siyasetçi olarak değerlendirdi.

Mazdekizm inancının daha çok toplumsal, ekonomik ve teolojik yönleri Sünni heresiografiar tarafından kendi anlayışlarına parça bilgiler halinde gelmektedir. Bu bilgilerin İbn al-Mukaffa (İÖ. 760) tarafından Arapçaya çevrilmiş olan Khawday-namag (Mazdak-namag) adlı yapıttan kaynaklandıkları anlaşılmaktadır. Hem heterodoks İslam'ın oluşmasında ögesel katkılarını, hem de İrandaki inanç örtüsü altındaki toplumsal muhalefet ve başkaldırı hareketlerini daha iyi anlamak bakımından Mazdekizmi kısaca tanıtmakta yarar görüyoruz.

Mazdekizm, kimi araştırmacılara göre kökeni İ.Ö.6-7.yy'a inen Zerdüşt dininin, kimilerine göre ise 3.yy'da Mardin çevresinde ortaya çıkan Mani dininin heterodoks inancıdır. Kısacası Mazdekizm, her ikisinden de inanç ögeleri alarak oluşmuş, kuramsal bir inanç sistemidir.

Tha'alibi'de şu tanımlamayı görüyoruz: "Mazdek diyordu ki: 'Tanrı topraktan yiyeceği ve tüm gereksinimleri, halk onları aralarında eşit bölüşsün diye yaratmıştır. Hiçbir kimse diğerinin payından fazlasını alamaz. İnsanlar birbirlerine karşı yanlış davranmış ve biri diğeri üzerinde egemenlik kurmuş. Kuvvetli zayıfı ezmiş; hem malını hem de yaşama hakkını elinden almış...Herkesin varlık bakımından eşit olması için, kesinlikle birinin ortaya çıkıp zenginden alarak fakirc vermesi gerekiyor. Her kim olursa olsun, kimsenin bir başkasından daha fazla varlık, mal-mülk ve kadına sahip olmaya hakkı yoktur..."

Mazdekizm'in toplumsal, siyasal ve ekonomik kuramlar geliştirerek oluşturduğu yaşam biçimi ve felsefesiyle, içinden çıkmış olduğu egemen devlet dini Zerdüşt-Mazda inançlarına aykırı olması yüzünden baskıya uğramıştı. Sasani yönetimindeki İran'da bulunan çok sayıda Kutsal Ateş (Zerdüşt) tapınaklarını ve tapınaklara ait geniş arazileri kullanan Rahipler sınıfı, hem geniş toprak sahipleri dikhanlar, hem de İran sarayı üzerinde etkiliydiler. Mazdek'in inançsal öğretisinin 'insan eşitliğini, toprağın ve gelirinin ortaklaşa kullanılması, varlığın bölüşülmesi' gibi komünistik ilkeleri dayatması elbetteki bu kesimlerin çıkarlarına aykırıydı. Zerdüşt rahipleri Mazdekler'e 'Zındık' diyorlardı. Daha sonra Abbasi Sünni uleması da aynı deyimi kullanacaktır...

Mazdek inancında iki öncül ya da başlangıç ilke vardır: Aydınlık (Işık) ve karanlık. Işık bilgiyi, duyguyu, düzenlenmiş olaylar ve özgür iradeyle tanımlanır. Başka bir deyimle bütün bunlar ışıkla, aydınlıkla sağlanır. Karanlık ise bilgisizliktir, körlüktür ve yönü bilinmeyen tesadüfi olaylardır. Ya da bunların yaratıcısıdır. Mazdekizmde üç asıl öge vardır: *Su, ateş ve toprak*. Işığı ve ondan oluşanları yaratan Tanrı, karanlığı ve ondan olanları yaratan şeytandır. Krallar kralı Mutlak Tanrı en üst dünyadaki tahtında (kurs) oturur. Onun önünde dört kuvvet vardır: 1) Yargılama (Tamyiz), 2) Anlayış-Anlama (Fahm) 3) Saklama-koruma (hıfz), 4) Sevinç-keyif (sürur).

Krallar kralı, bu kuvvetleri önündeki dört kişiye vermiştir: 1) Mobada mobad (başyargıç) 2) Herbad (anlamayı, fehmi yönlendiren) 3) Se(r)pahhad (başkumandan), 4) Ramishgar (sevinç, eğlence ustası).

Bu dört gücün sahipleri, 12 ruhsal gücün çevirdiği dairenin içindeki 7 vezirle dünyayı yönetirler. Bu dört güç, yediler ve onikiler bir kişide toplandığı takdirde o kişi tanrılaşır ve artık dinsel görevlere bağlı kalınmaz. Mutlak Varlık, mutlak adını (İsm-i Azam) oluşturan harflerin gücüyle krallığını sürdürür. Bu harflerden bazı şeyler anlayacak duruma erişen insanlar büyük sırrı (al-sırr al-akbar) keşfetmiş olurlar. Bundan yoksun olanlar körlük, bilgisizlik, sıkıntı-kasvet ve ihmalkarlık içinde kalacaklardır. (Ehsan Yarshater, agy. s.1008)

E.Yarshater, Nawbakhti, İbn al-Nadim, Makdısi ve Şahristani'den derlediği bilgilerle Mazdekizm'in genel bir özetini çıkarmış:

"*Kosmology*: Aydınlık ve karanlığın iki başlangıç ilkesi olduğu inancı ve ışığın biçiminin silinmişi karanlık... *Teoloji*: Tanrının ilahi takdir, mutlak gücünü yadsıma. Bütün peygamberler, veliler ve meleklerin görünüm alanına çıkışındaki esas birlik...Gaybı bilme veya tanrısal önderlerin dönüşü. Dinin özü olarak İmam'ın tanınması...Kutsal yazıların içsel (batıni) anlamı olduğu. Tanrısal ruh olarak İmamların yeniden doğuşuna inanma... *Eşatoloji*: Kıyamet günü, ölümden sonra dirilme ve son yargılamayı yadsıma. Gerçek kıyamet gününün anlamı ise, yeniden doğuş ve ruhun başkasına geçmesidir (reincarnation). *Etik*: Başkaldırı-isyan zamanları dışında kan dökmenin kesinlikle yasak oluşu. Geniş bağlılık çerçevesi içinde bireysel din görüşlerine hoşgörü. Başkalarına iyi dilekte bulunma, yardım etme. Başkalarına zarar vermeksizin her türlü zevki tadma, eğlenme... *Ritüel*: İç ve dış temizliğe önem verme. Bağlılık-andiçme ve evlilik törenlerinde, inançsal-ruhsal liderleri kutsama toplantılarında şarap ve ekmek kullanma...."

Abu Müslim'le birlikte İran'da başlayan Heterodoks İslam, Alevi toplumsal başkaldırı hareketlerini, Batılı İslam araştırmacıları üçüncü dönem ya da Mazdekit halk hareketlerinin üçüncü aşaması olarak değerlendiriyorlar. Aşağıda kısaca incelemeye çalışacağımız ne Sunbat, hatta ne Mukanna ne de Babek al-Hurrami hareketlerinin hiçbiri de tam bir Mazdek hareketi değildir. Kabul etmek zorunda olduğumuz *İslami siyaset örtüsü, bu söylemi engellemektedir.* Zaten Engels'in "Köylü Savaşı"nda dediği gibi, "sınıf mücadelelerinin o çağda dinsel nitelik işareti taşımaları, çeşitli sınıfların çıkarları, ihtiyaç ve taleplerinin dinsel perde ardına gizlenmesi işin aslından hiç birşey değiştirmez ve çağın koşullarıyla açıklanabilir... Genel feodalizme (yönetime) yöneltilmiş bütün saldırıların, herşeyden önce kiliseye karşı olacağı, bütün devrimci toplumsal ve siyasi öğretilerin de aynı zamanda ve esas dinbiliminden sapmış mezhepler olacağı açıktır. Ortaçağ boyunca koşullara göre kah mistik biçimde, kah açık mezhep biçiminde, kah silahlı ayaklanma biçiminde ortaya çıkıyordu."(*agy*.s.61-62)

Buradaki sınıfsal mücadeleler de, önderlerin adına bağlı "açık mezhep biçiminde" başlayıp, "silahlı ayaklanma biçimine" dönüşerek, genelde (Mazdek ağırlıklı) heterodoks İslam, yani Alevilik örtüsü altında sürdürülmüş halk hareketleriydi.

Bu üçüncü dönem Mazdekit hareket İslamın İran'a girişiyle başlıyor deniyor. Aslında Sasani krallığının yıkılıp, Halifelik (Ortodoks İslam yönetimi) egemenliğinin baskısı kendisini tam hissettirdiğinden itibaren başlamıştı. İran'daki halklar baskı ve cizye (baş vergisi) yüzünden görünüşte İslam olmuşlardı.

Hüsrev'in uzun saltanat yılları boyunca Mazdekizm'e yaptığı ağır baskı ve mensuplarını sürekli takip, onları yeraltına indirmişti. Pratikte İran'ın her yanında İslam'ın girişini izleyen ilk yüzyıl boyunca, Mazdeklerin varlığı sürmüştür. Özellikle Jibal, Azerbaycan, Horasan, Sogdiana, Tabaristan ve Gurgan'da olduğu kadar, Isfahan ve Ahvaz'da da bulunuyorlardı.

Nizamülmülk, "755'deki Sunbat hareketi sırasında Jibal ve Irak halkının neredeyse yarısı Rafizi ve Mazdekit idi"derken, aslında ikisini birbirinden ayırmıyordu.

E.Yarshater, "Masdakizm" incelemesinin başlarında "Üçüncü dönem Mazdekit hareketler İran'a girmesiyle başlıyor"diyordu. Bir süre sonra düzeltiyor: "Sasani iktidarının yıkılması ve Zerdüşt tapınaklarının gücünün sürekli zayıflamasıyla Mazdekler yeniden nefes alma fırsatı buldular. İlk yüzyıl içerisinde bunların eylemleri üzerinde kaynaklara rastlandığını belirtmektedir.

BABEK VE BABEK-HURRAMİLER

Abu Surayya'nın başkaldırısı bastırıldıktan sonra, Azerbaycan'da, diğerleriyle karşılaştırılmayacak biçimde gelişen Babek ve yandaşlarının isyan hareketi patladı. Öyle ki, bu büyük toplumsal hareket, Mamun'un saltanatının sonunu getirecektir. Babek'in kişiliği belirsizlikler içindedir. Geleneksel söylemlerden bazıları onun asil bir soydan geldiğini, bazıları ise tam tersine halktan biri olduğunu belirtmektedirler. Yetişmesi ve mesleği hakkında bilgiler (sığır sürüsü çobanlığı, paralı askerler arasında davulcu vb.) karanlık olmasına rağmen, Hurremi lideri Cavidan b. Sahl'ın özgüvenini kazanmış olması önemliydi. Ölümünden sonra da partizanları Cavidan'ın ruhunun onda cisimlendiğine inanarak Babek'i başlarına geçirdiler.

Babek-Hurremi toplumsal muhalefet hareketi, yaklaşık beş yıl sürmüş olan Abu Müslim hareketinden sonra bölgede en uzun süren toplumsal başkaldırı hareketidir. 516 yılından 537'ye kadar 21 yıl boyunca, iki halifeye saltanatlarını kaybetme korkusu yaşatan Babek-Hurremi hareketi üzerinde, idealist bakış açısına rağmen en geniş araştırmayı Gulam Hüseyin Sadıki, 1938'da bastırdığı *Les Mouvements Religieux Iraniens IIme et IIIme Siécles en Iran* isimli eserinin kapsamı içerisinde yapmıştır.

Hareket, birçok batılı tarih araştırmacılarının ileri sürdüğü gibi, İranlıların Arap egemenliğine karşı başkaldırısı değildir. Azerbaycanlı halktan birini, yani sırtında fıçısıyla dolaşan kandil yağı satıcısının oğlu Babek'i, zamanın nesnel koşulları ön plana çıkarıp, bu kişinin önderliğinde dünyayı değiştirmeye yönelmiş geniş kapsamlı toplumsal ve siyasi bir harekettir. Sadıki'nin kitabını temellendirdiği, İran halkının dinsel hareketleri, yani eski dinlerini geri getirme İslam dinini kovma mücadelesi değildir. Babek hareketi bizce, ekonomik ve siyasi anlamda 'Mazdek komünizmi' (Bu söylem, 1925 yılında A. Christensen'in, monografi biçiminde özel konu olarak incelediği eserinin adını oluşturmaktadır) temelli ve mazdek-mani-şaman, hıristiyan gnostik inanç ögelerini özümsemiş olarak heterodoks İslam (Alevilik) örtüsüne bürünmüş, baskıcı Ortodoks İslam Abbasi halifelik merkezi Bağdad'a yönelen, yani iktidarı devirmeyi amaçlamış, devrimci halk hareketiydi. Hareketin içinde değişik inanç ve halk toplulukları (Pers, Türk, Kürt, Ermeni, Bizans Rumları-Paulikienler, Arap, Arami vb.) bulunmaktaydı.

Kendisine ve davasına bağlı Tabaristan prensi Mazyar ve Ermeni prenslerinden Sonbat oğlu Sahl da vardı. Ancak sonuncusu ona ihanet etmiş. Şatosuna sığınan Babek'i yakalatarak, Halife Mutasım'dan 1 milyon dirhem gümüş ödül almış ve taçlandırılmıştır.

Şii İslam araştırmacısı Henri Laoust'dan kaynaklanarak hareket diğer özelliklerini şöyle sayabiliriz: Başkaldırı Bilal Abadh'da,

İran'da kıtlık ve otorite boşluğu olduğu, Armenia valisi Hatim b. Khartama'nın bölgede yarı bağımsızlık ilan edip, yönetimi sıkıntı içine soktuğu bir dönem olan 816 yılında başladı. Dağlık bölgelerdeki boğaz ve geçitlerde istihkam kurmuş olan Babekiler uzun süre bütün hücumları püskürtmüş ve kısa zamanda Jibal, Azerbaycan'dan Horasan ve Tabaristan'dan Kuhistan'a kadar birçok bölgeleri etki alanına almıştı. Birçok Abbasi emirinin ordusunu yoketmiş. Kendilerini de esir etmiş ya da öldürmüş bulunuyorlardı. 824'de Bagdad dan gönderilen Halife ordusu yenilerek geri döndü. Muhammed al-Tusi 829-30'da yaptığı büyük operasyonlar sırasında öldürüldü. Ordusunun döküntüleri geri çekilirken yokedildi. İzleyen yıllar içinde Horasan valisi Abdullah b. Tahir'in Babek-Hurremi'ler üzerine hücumları da başarısız kaldı. H. Laoust bu başarısızlıkları, Halife'nin Mısır'da karşılaştığı güçlükler ve Babekileri destekleyen Bizans İmparatoru Theophilos'la yaptığı savaşlarda aldığı yenilgilere bağlıyor.

İsyanı bastıran halife Mutasım (833-844) oldu. Halife'nin hizmetine girmiş İslam örtülü Mani inançlı (Usrusana) Türk prensi Afşin, büyük ve günün koşullarında eksiksiz donatılmış büyük bir ordunun başına geçirilerek 835'te Babekilerin üzerine gönderildi. Afşin yetkin bir kumandan olmasına rağmen iki yıl boyunca birçok yenilgi aldıktan sonra, çeşitli savaş hileleriyle Babek'i ele geçirmeyi başarabildi. Önce Babek'in en gözde kumandanı, kendisi gibi Türk olan Tarkan'ı tuzağa düşürüp ortadan kaldırdı. Böylece biri zalim ve baskıcı yönetimin yanında, öbürü mazlum ve ezilen halkların isyancı temsilcisi olarak iki Türk kumandan karşı karşıya gelmişlerdi. Afşin Ortodoks İslam örtüsü altında ezen egemen sınıfın yanındaydı, Tarkan ise heterodoks İslam örtüsüne bürünüp ezilen sınıfların yanında yer almıştı. Çok değil üç yıl sonra, Abbasi halifesi Babek'i tüm azalarını kestirdikten sonra gövdesini darağacına astırdığı kentte, Samarra'da, Afşin'in ortodoks İslam örtüsünü kaldırıp zındık(Mani) inançsal kimliğiyle (suçlamasıyla), açlığa mahkum edilerek zindanda öldürüldü. Anlatıldığına göre, Babek Mutasım'ın önünde eğilip af dilememiştir. Elleri ayakları kesilirken, sağlam kalanıyla fışkıran kanını yüzüne sürermiş. Mutasım, neden öyle yaptığını sorduğunda: "Kendi kanımla boyuyorum ki, yüzümün sararmaya başladığı görülmesin. Zira senden korktuğumu sanırlar" diye yanıtlamış. Acaba Afşin de, Halifeye hizmetlerinin karşılığı olarak (!) açlıkla ölüme giderken, sararan yüzünü kapatmayı düşündü mü, dersiniz?

"İslam heresiografisi, Babekileri İslam toplumu dışında görme eğilimi göstermektedir" diyor H. Laoust. Doğrudur. Çünkü onlar yönetimin dini olan Ortodoks İslam(Sünnilik) dışında bir İslamı, ezilen halk çoğunluğunun sıkı sıkı sarıldığı Heterodoks İslamı kabul etmiyorlar. Abu Bakr al-Khallal Babekileri, geniş anlamda Hariciler gibi görmekte. Yani ona göre, ellerinde silahlar yasal yönetime karşı başkaldıran ve yeryüzüne karışıklık ve fitne-fesat tohumları ekmiş isyancılar olarak düşündüğü Haricilere benzetmektedir. Öylesine yönetimle özdeştir ki al-Khallal, "Onlarla savaşmak devletin görevidir, demiş; onlara karşı herkim, şahsını, ailesini veya malını-mülkünü savunurken ölürse şehit olur."

Al-Bagdadi Babekileri Mubayiya, yani dinsel yasakları kaldırmış; vahiy yoluyla gelen tanrısal yasa ve buyrukları yadsıyan sapkınlar olarak görmektedir. (Bu Abbasi uşağı tarihçi, 1030 yıllarında *Hudud* adlı eserinde, hala gerici dinci kesimin aynı gözle baktığı Alevilere atılan yüzkızartıcı iftiraları ilk yazan adamdır. Şunları söylüyordu: "Babekiler, yaşadıkları dağlık bölgelerinde, kadınlar ve erkekler bir arada toplanarak gece boyunca bir bayram kutluyor ve içki içip şarkılar söylüyorlardı. Lamba söndürülünce erkekler kadınların üzerine atılıyor ve herbiri istediği kadını yakalayıp,onları aralarında paylaşıyorlardı...Bu topluluklar dağlarda, müslümanları namaza çağıran (ezan okunan) camiler bile yapmıştı. Hatta çocuklarına Kur-an öğretiyorlar ama ne namaz kılıyorlar, ne bir ay ramazan orucu tutuyor ve ne de inanmayanlara (kafirlere) karşı Cihat'a (Kutsal savaş) inanıyorlardı."(G. Hossein Sadıghi, aş. s.278-279)

Şahristani onları Mazdekilere yaklaştırır. Ona göre tıpkı diğer Hurremiler gibi Babekiler de, aşırı Abu Muslim partizanlarının devamıdır. Tanrısal buyrukları ve görevleri kaldırarak tek kişiye itaatla dini basitleştirmişlerdir.

Babek'in inançsal kuramları öz olarak yaşadığı çevrenin sahib olduğu akımlardır. İnancının ana ögesi, bir insanın ruhunun başka birinin vücuduna geçmesi (hulul) dogmasıdır. Bunun ıspatı, Cavidan'ın ruhunun Babek'e geçmiş olduğunun onaylanması olarak görülüyor. Cavidan'ın söyledikleri İbn al-Nadim'in Fihrist yapıtından okuyoruz: "Babek Hurremilerinin şefleri Babek-Hurremi idi. İnandırmak istediklerine Tanrı olduğunu söylüyordu. Hurremiler arasına öldürmeyi, şiddet, savaş ve işkenceyi o soktu; daha önce bunları bilmezlerdi."

Yani bu biçim altında Tanrı olduğunu kabul etmelerini istiyordu. Öbür yandan Mazdekizm'in ışık ve karanlık ikilemi öz ilkesi de onun doktrininin konusu olduğu da biliniyor. "Belki diyor Sadıghi, ona, otoritesinin insan-üstü bir görünüş vermesi, kendisinin dünya-ötesi kökenden gelmiş olabileceğine inanıyordu."

Görüldüğü gibi, Babekiler'in daha önce açıkladığımız proto Alevilerden Sabailer, Mugiriler, Mansuriler, Khattabiler vb.den özde hiçbir farkı yoktur. Fazladan olarak, Mazdek inancının siyasal-ekonomik ve toplumsal ögeleri, ağırlıklı bir biçimde öne çıkmış ve ezilen halkların dünya görüşü olmuş. Tam anlamıyla sınıfsal nitelik kazandırılarak İslam imparatorlukları içerisinde komünistik ihtilallerin lokomotifi görevi yüklenmiştir.

Babeki toplumsal hareketi 40-50 yıl sonra Karmati ihtilalleriyle hedefine ulaşacak, iki yüzyıla yakın süren sosyalistik devletini kuracaktır. ●

15-16 Haziran ayaklanmasının 28. yıldönümü

TÜRKİYE İŞÇİ SINIFI, 15-16 HAZİRAN İŞÇİ HAREKETİNİN ŞANLI YOLUNDAN İLERLEYECEKTİR

15-16 Haziran ayaklanmasının bu yıl 28. yıldönümünü kutluyoruz. 15-16 Haziran'da ne olmuştu?

1970 yılının sıcak Haziran ayında yaşanan ayaklanma bir sendikalar yasası değişikliği nedeniyle meydana gelmişti. Henüz üç yaşını doldurmuş olan DİSK'i fiilen kapatmak anlamına gelen yasa değişikliği, iktidardaki Adalet Partisi tarafından getirilmişti.

Haziran 1970 günü mecliste görüşülerek kabul edilen 274-275 sayılı yasalarda değişiklik öngören tasarıya göre, işkolunda çalışan işçilerin üçte birini örgütleyemeyen sendikalar, toplu iş sözleşmesi yapma hakkını kaybediyordu. O tarihte DİSK'te bu koşula uyabilen bir tek Lastik-İş vardı. Yani DİSK fiilen tasfiye ediliyordu.

DİSK, çalışmalarına bir ay önceden başlamıştı. Yöneticiler tasarının meclisten geçmesi halinde girişimlerde bulunmak üzere bir "uyarı heyeti" kurmuştu. Kemal Türkler başkanlığındaki bu heyet Ankara'da görüşmelerde bulunacaktı. Ayrıca tasarıyı protesto için yapılacak eylemleri planlamak üzere de bir "eylem komitesi" kurulmuştu. 3-5 Haziran'da toplanan DİSK Yönetim Kurulu'nda, 274-275 sayılı yasalarda yapılması düşünülen değişikliklere karşı çıkma kararı alınıyordu.

DİSK'in uyarı heyeti Ankara'ya 10 Haziran'da gitti. Başbakan Süleyman Demirel görüşmeyi kabul etmedi. Ankara'daki temaslarından sonuç alamayan DİSK, işyeri temsilcileriyle taban toplantılarına başlıyordu.

DİSK 17 Haziran Çarşamba günü miting kararı almıştı. Ancak 15 Haziran Pazartesi günü, sabah fabrikalarına giden işçiler, işbaşı yapmadılar. Anadolu yakasında Otosan, Arçelik, Singer, Devlet Malzeme Ofisi, EAS, Aksan gibi daha birçok fabrikanın işçileri Ankara asfaltı üzerinde yürüyüş yaptılar. (Yasa değişikliği meclisten geçmişti ama henüz yasalaşmamıştı. O yıllarda çift meclis sistemi vardı. Meclisten geçen tasarı senatoda da onaylanırsa yasa haline geliyordu.)

İlk gün işçi eylemleri olaysız geçti. Burjuvazi henüz ne yapacağını bilmiyordu. İşçilerin bu biçimde çıkışı şaşkınlık yaratmıştı.

16 Haziran günü ise, işçilerin İstanbul sokaklarında yürüyüşleri, polisi önlerine katarak kovalamaları dillere destan oldu. İşçiler yine bir önceki gün gibi fabrikaların bahçe ve avlularında toplanarak işbaşı yapmadılar. 15 Haziran'a kıyasla daha örgütlü yürüyüşler başladı.

İşçi yürüyüş kollarıyla polisler arasındaki çatışma Levent'te Tekfen ampul fabrikası önünde oldu. Tekfen fabrikası önünde toplum polisi barikat kurmuştu. Arkalarında ikinci bir barikat da inzibatlar kurmuştu.

İstanbul Emniyet müdür muavini, işçilere "dağılın" uyarısı yaptı. İşçiler dağılmayıp barikatı yarmaya yöneldiler. Toplum polisi coplamaya kadın işçilerden başladı. Erkek işçiler buna taş, sopa ve demir çubuklarla karşılık verdiler. İşçiler polisleri önlerine katarak kovalamaya başladılar. Polisler yoldan geçen araçları durdurarak kendilerini bunlara zor attılar.

Anadolu yakasında ise Otosan işçileri Ankara yolu girişinde toplum polisiyle karşı karşıya geldiler. Burada işçi polis çatışması başlamadan önce iki tuggeneral, işçilerden dağılmalarını istediler. Ancak işçiler yürüyüşlerine devam edince, polisle çatışma başladı. Polisler üzerlerine yürüyen işçilerden kaçmak için arabalarına koşturdular.

Bu sırada Emniyet müdür muavini askerlere doğru koşarak "polisleri öldürecekler, kurtarın" diye yardım istedi. Askerlerin iki tarafın arasına girmesiyle polisler kurtarıldı.

Saat 13 sıralarında, ellerinde Otosan flamaları taşıyan binlerce işçi Kadıköy meydanına doğru gelmeye başladı. Askeri birlikler Kadıköy çarşısına barikat kurmuşlardı. İşçiler yürüyüşlerine devam etmek istediler. Askerler havaya ateş açtılar. İşçiler gerilemek zorunda kaldılar.

Ayrı bir koldan, Kuşdili'nden Altıyol'a gelmekte olan işçiler, Kuşdili'nde bir polis aracını tahrip ettiler. Polisler bir işçiyi gözaltına almak istemişler, işçiler de arkadaşlarını polisin elinden zorla almışlardı.

Saat 17'de tekrar büyük bir gurup oluşturan işçiler, Kadıköy iskelesine geldiler. Burada askeri birlikler yine barikat kurmuştu. Bir general jipin üstüne çıkarak işçilere konuşma yaptı. İşçiler generali dinlerken polisler bir işçiyi sürükleyerek Kadıköy Kaymakamlığı'na götürdüler. Bunun üzerine işçiler kaymakamlığa giderek arkadaşlarını çıkartmak istediler. Bu sırada kaymakamlıkta yangın çıktı. Polisler ateş etmeye başladılar. İşçiler araçları kendilerine siper ederek karşı koymaya çalıştılar. Büyük bir arbede çıktı. Polis kurşunlarıyla üç işçi yaşamını kaybetti: Mehmet Gıdak, Yaşar Yıldırım, Mustafa Baylan...

Ankara'da o gün iki kez toplanan Bakanlar Kurulu, saat 19'daki toplantısından sonra İstanbul ve İzmit'te bir ay süreyle sıkıyönetim ilan etti. DİSK yöneticileriyle birlikte binlerce militan işçi gözaltına alındı. Gece sokağa çıkma yasağı kondu. O gece İstanbul'un işçi semtlerinde "işçi avı" başladı. Ama öte yandan, herkes yasaya karşı çıkmaya da başladı.

İşçilerin eyleminden sonra burjuvazide "sağduyu" sahibi sesler yasa değişikliğinin tekrar gözden geçirilmesini istediler.

15-16 Haziran ayaklanması işçi sınıfımızın tarihinde önemli bir dönemeç noktası oldu. İşçilere, kendi haklarına militanca sahip çıktığında çok şey kazanacaklarını, karşılığında kaybedecek hiçbir şeyleri olmadığını gösterdi. Bu eylemle, işçi sınıfının bilincinde silinmeyecek bir ilerleme yaşandı. "İşçi ordu elele" sloganıyla başlayan eylemin sonunda, işçiyle ordunun değil elele, gırtlak gırtlağa olduğu kafalara yazıldı. Sonraki yıllarda eylemlerde Türk bayraklarının yerini kızıl bayraklar aldı. Ankara'ya gidip diplomatik görüşmeler yapmanın boşluğu anlaşıldı.

15-16 Haziran'dan çıkaracağımız çok ders, çok sonuç vardır. Ancak en önemli noktayı vurgularsak:

15-16 Haziran işçi sınıfının hem gücünü, hem de güçsüzlüğünü gösterir, çünkü siyasal bir amaç için yüzbinler alanlara dökülmüştür. İşçi sınıfımız kendi sınıf çıkarlarını ve düşmanını anlamıştır. Onun savaşımı sınıfın sınıfa karşı savaşımı olmuştur. İşçi sınıfımız artık kendisi için sınıftır. Güçsüzlüğünü gösterir, çünkü bu kendiliğinden ayaklanmanın başını çekecek, yönetecek örgütlenmeden, partisinden yoksundur.

15-16 Haziran neydi? 15-16 Haziran yalnızca bir yığınsal çıkış, büyük bir işçi direnişi ya da Sendikalar Yasası'na işçi sınıfının yanıtı değildi. 15-16 Haziran kendiliğinden bir ayaklanmaydı. Burjuva gazetelerin böylesi durumlarda korkuyla attıkları 'İhtilal Provası' manşetinin doğruluğunu görüp ancak neden bir prova olarak kaldığını düşünelim. Buna en iyi yanıt olarak kendiliğindenliğe karşı, devrimci bilincin, örgütlülüğün rolünü vurgulamalıyız.

Önümüzde zor ve çetin yıllar var. Olanakların ve tehlikelerin arttığı bir dönemde devrimci durum koşullarındayız. Sivil faşizme karşı halkımızda biriken öfkeyi devrim kanalına akıtma görevi önümüzdedir. Yurdumuz toprakları daha nice 15-16 Haziran'lara gebedir. Tabii tarihin doğrularını geliştirmek bize düşüyor. Yoksa, ne olurun yanıtını Lenin'den okuyalım:

> "Ne alt sınıfların ezilmesi, ne de üst sınıflar arasında bunalım devrimi getirebilir. Eğer bir ülkenin pasif baskı durumunu aktif bir isyan ve ayaklanmaya çevirmeye yetenekli bir devrimci sınıfı yoksa, bunlar yalnızca o ülkenin çürümesini getirebilir." (Lenin, *Toplu Yapıtlar*) ●

TKP TARİHİNDEN SAYFALAR

- V -

1920-1930 dönemi parti çalışmaları

NAZIM ÇELİK

1920'li yıllardan beri Türkiyeli komünistlerin mücadelelerinin yanısıra, Rus Bolşeviklerin de başta İstanbul ve Ankara olmak üzere ülkede yoğun çalışmaları oluyordu. Özellikle, Rusya'dan gelen yoksul göçmenler arasında komünizm propagandası yapıyorlardı.

ABD Yüksek Komiserliği'nin, 1921 yılında Washington'daki Dışişleri Bakanlığı'na gönderdiği raporlarda İstanbul'daki Bolşevik etkinlikleri hakkında bazı bilgilere rastlanmaktadır. Örneğin Don Kazakları'nın kaldığı Çatalca Kampı'nda Bolşeviklere karşı sevgi duyulmakta. Bu ilgi ve sevgi, Bolşevik Kuznetsof'un desteklediği Albay Gniloribof'un yaptığı propagandanın sonucudur. Bu sevgi, Kazakların Sovyet Rusya'ya dönme isteklerinde iyice belirmektedir.

Bir diğer örnek, Haziran 1921'de Rusya'dan, Ankara hükümeti nezdinde çalışmak üzere bir gurup bolşeviğin gönderiliyor olmasıdır. Bu bolşevik gurup aslında siyasal bir misyonla gönderiliyor. Anadolu'da da propaganda yapmak amacıyla ve bir hayli altın ruble ile Türkiye'ye geliyorlar.

Bu dönemde, yukarıda da belirttiğimiz gibi, ülkenin kendi bağrından çıkan Bolşevik komünist hareket başta İstanbul olmak üzere Anadolu'nun birçok yerinde örgütlenmesini ve mücadelesini yürütüyor. Türkiye Komünist Fırkası'nın merkez yayın organı *İnkilap Yolu*'nun ilk sayısında M.Kemal hükümetinin, kurulduğu ilk yıllarda yanlış değerlendirmesi eleştirilmektedir. Bu dönmle ilgili bilgi ve mücadeleyi, yayınlanan organlarda buluyoruz.

Kemalist Anadolu burjuvazisi, daha kurtuluş savaşı devam ederken, sınıf diktatörlüğünü tahakkuk ettirmiştir. Ama bu diktatoryayı, 1925 Mart'ına kadar demokrasi cilası ile örtmeye mecbur olmuştur. İlk Kürt isyanı (Şeyh Sait) bu diktatör özü net olarak açığa çıkardı. Diktatörlük açıktan açığa uygulanan resmi bir hal aldı. Takrir-i Sükun yasası ile, Ankara hükümeti, baskı ve şiddetle ülkeyi idare hususunda kendi kendine sınırsız bir yetki vermiş oluyordu. Bu keyfi idarenin başında bulunanlar, zaten son derece azaltılmış olan hak, hukuk ve özgürlüklerin son artıklarını "İstiklal mahkemeleri" kılıcıyla kökünden budadılar.

O dönemden beri Türk, Kürt ulusu ve Türkiye'de yaşayan diğer azınlıkların yoksul ve orta halli halk kitleleri sömürülüyor, soluk aldırmaksızın eziliyordu. Bu zulme karşı, 1929 yılında dişlerini gıcırdatan, sessiz kalmak istemeyen halkı yatırştırmak için Takrir-i Sükun yasası kaldırıldı.

Halka her türlü eza ve cefa çektiren, baskı yapan bu diktatörlük, iki yüzlü bir biçimde halkçılık kisvesine büründü. Milli burjuvazinin egemenliğinin siyasi propagandacısı görevini Halk Partisi yapıyordu. Bu parti kendisini, "halkın isteklerini hayata geçirmeye çalışan!" ve sözde onu temsil eden bir yapı olarak lanse ettiriyordu.

Halk Fırkası'nın yaptıkları söyledikleriyle taban tabana zıttır. Bunların ileri sürdükleri ve savundukları tezler, milli birlik, sınıfların fevkinde siyaset, yıkmadan tedricen değiştirmek vb.dir. Bunlar, burjuva fırkalarının halkı aldatmak, hayale kaptırmak için ileri sürdükleri ve savundukları tezlerdir. Ayrıca, emekçi kitleleri sınıf mücadelesinden uzaklaştırmak için, Kemalist teşkilatın sınırsız bir inkilapçı ruh taşıdığı iddiası ve propagandası yapılmaktaydı. Maalesef halka yol gösterici konumda bulunanların da bir kısmı bu görüşün etkisinde kalmışlardı.

1924-25 yıllarında, Komünist Fırkası rehberleri arasında da bir takım tereddütler yaşanmıştır. Kemalist burjuvazinin devrimci rolünü kabul etme hatasına düşülmesinde yapılan bu propagandalar ve çıkartılan yayınlar etkili olmuştur. Daha sonra fırka bu hatayı düzeltmiştir. O düşüncede ısrarlı olup tasviyeciliğe ve menşevikliğe sapan fırka üyeleri saflardan atılmışlardır.

Türkiye komünist hareketini idare edenler, daha tahlillerinin başlangıcında, Halk Fırkası'nın sosyal temelini ve temsil ettiği hakim sınıfın çıplak dikta yolunda hızlı biçimde gelişmeye çabalayan burjuva mahiyetini tesbit etmişti. Buna rağmen, İsmet Paşa hükümetinin karşı devrimci niyetlerini başta sezememişlerdir. Bu hükümetin oluşumunu, resmi organda, "milli burjuvazinin devrimci kanadının gerici ve tutucu kanada karşı zaferi" diye nitelendiren yanlış bir değerlendirmeye gidilmişti.

Bundan önce, Türkiye Komünist Fırkası en sonunda uygulanan siyasetle burjuvazinin nereye varacağını tahmin etmişti. Fakat o dönemde bütün dikkati, tehditkar hale gelmiş olan irtica tehlikesi üzerinde toplamıştı. Bu nedenle Kemalizm değişme ve soysuzlaşmaya başladığı ve öldürücü darbelerini hem irticaya hem de işçi sınıfının devrimci örgütlerine indirmeye hazırlandığı gözden kaçırılmıştır.

Örneğin, 1925 Mart'ında irticai doğrultuda yayın yapan dergilerle, gazetelerle beraber Komünist Partisi'nin yarı legal yayınları olan *Aydınlık* ve *Orak-Çekiç*'in de kapatılması kararlaştırıldı.

Bu karar, aynı devlet heyeti tarafından aynı günde alınıyor. Bu karar, fırka saflarında şaşkınlıkla karşılanıyor. Bu kararın ardından, ülkede komünist olarak tanınmış kim varsa hepsi yalan suçlamalarla hapsediliyor ve Ankara "İstiklal mahkemesine" sevkediliyordu.

Bu kadar kısa bir sürede böylesine şiddetli imha siyasetiyle karşılaşacağını tahmin edemediği içindir ki, fırka (parti) merkez komitesi, merkezi ve yerel illegal yapısını genişletme ve kuvvetlendirmeye gerekli önemi vermemiş, bu alanda tüm gayretle atılması gereken adımlar gecikmişti.

Her neyse ki, Komintern bütün komünist partilerine, burjuva hükümetlerin her türlü saldırıları karşısında çalışmalarını devam ettirecek illegal asgari bir yapı oluşturma zorunluluğu getirmişti.

Bu dönemde TKP de asgari bir illegal örgütlenmeye sahipti. Türkiye hükümetinin beklenmeyen saldırıları karşısında, illegal alandaki eksiklikleri bir dereceye kadar tamamlamaya fırsat bulundu.

Ancak, bu dönem hakkında tahlil yapılırken şunu açıkça belirtmek gerekir ki, o dönemin parti merkezi, illegal alandaki çalışmaların yeterince hazırlayamamıştır.

O dönemde TKP yavaş hareket etmesine ve kuvvetlerini seferber etmekte güçlük çekmesine rağmen, Halk Partisi'nin ümitleri ve tahminlerinin aksine mücadeleden yılmadı, yoluna devam etti. Legal yayınını *Yoldaş* gazetesi ile devam ettirdi.

TKP, Lenin'in illegal merkezi yayın organı çıkartmak konusundaki tartışma götürmez görüşlerini ta 1925'lerde uygulamaya çalışıyordu.

*1930'da çıkartılmaya başlanan **İnkilap Yolu**, TKP'nin siyasetini izleyenlerle Merkez Komitesi arasında kanal vazifesi görüyordu. Bu yolla komünist hareketin gelişmesine engel olanlara karşı da önlem alınıyordu.*

*Partinin, merkez yayın organı olan **İnkilap Yolu**, amele devrimi savaşçılarına ve devrimci köylü hareketlerini idare edenlere yol gösteriyor ve onlara Fırka Merkez Komitesi'nin ve Komüntern'in görüşlerini ulaştırıyordu.*

Takrir-i Sükun yasasının ve diğer yıldırma, baskı tedbirlerinin uygulanmasına başlanmasından iki ay sonra, 1 Mayıs sebebiyle mücadele tırmandırıldı. Partinin örgütleri ve etkisi altında bulunan kuruluşlarla 1 Mayıs günü toplantılar düzenlendi, komünizm propagandası yapıldı. Sınıf mücadelesini bir üst aşamaya çıkarmak için çeşitli eylemler yapıldı ve söylevler verildi.

Hemen bu eylemlerin ardından partililere yönelik tutuklamalar başladı. Bu büyük çaplı tutuklamalardan sonra TKP tamamen illegaliteye geçmek için yeniden örgütlenmeye başladı. İşçiler arasında komünist propagandaya hız verdi.

Yine *İnkilap Yolu*'nun ilk sayısında, TKP'nin 1925-1930 dönemindeki yayın politikasına yapıcı bir eleştiriyle yaklaşılıyor. "Bu beş yıl zarfında TKP, siyasi mücadelesinde kendini izleyen ve görüşlerini hayata geçiren devrimci işçi ve aydınlar kitlesine yönelik özlü bir yayını maalesef çıkartamamıştır" deniyor.

Ancak düzenli olmasa da, partinin çıkardığı bir takım yayınlar sözkonusudur. Özellikle 1927'den itibaren işçileri aydınlatmaya ve doğru yolu göstermeye yönelik, küçük çaplı da olsa yayınlar çıkartıldı. Bildiriler yayınlandı. Bütün bunlar emekçi kitleler arasında, sınıf mücadelesi ruhunu ve komünizm taraftarlığını yaymıştır, güçlendirmiştir.

> "Bütün bunların yanı sıra biz (İnkilap Yolu -N.Ç.) TKP'nin şu anlayış doğrultusunda bir yayın organı çıkarmasından yanayız: Yayın organımız, işçi köylü devrimi için çalışan partimize üye olsun veya olmasın bütün mücadele edenlerin düşünce düzeylerini yükseltmelidir. Onları Marksist ve Leninist düşüncenin belli başlı prensipleri doğrultusunda yönlendirmeli, bilinçlendirmelidir. Memleketimize ait sosyal, iktisadi ve siyasi durumu tahlil etmenin yollarını göstermelidir. Ulusal ve uluslararası durumlar, olaylar hakkında Komüntern'in ve TKP'nin görüşlerini ve tezlerini içermelidir. Bütün dünya ülkelerindeki devrimci hareket hakkında haberler yer almalıdır. Düzenli bir biçimde çıkan bilimsel ve siyasal bir yapı içermelidir."

İşte böyle bir yayın organı açısından baktığımız da bu beş yıllık dönem bir boşluk gösteriyor. Böyle bir gazete olmadığından, parti merkezi ve Komünist Enternasyonal'in siyasi hareket çizgisi, direktifler zamanında partililere işçi ve köylü kitlelerine ulaştırılamıyor. Böylece parti halk kitlelerine sayısız bağlarla bağlanamıyor ve siyasi olaylar üzerinde devrim amacına yarar etkiyi yapamıyor. Veya geç kalınmış oluyor.

Partinin resmi görüşlerinin aralıksız olarak merkezden yerel birimlere doğru akışı olmalıdır. Partililer ve sempatizanlar bunları açık bir şekilde tartışarak özümsemeli ve zihinlere yerleştirmelidir. Bu yayın organı partili ve sempatizanlar dışında tarafsız kalan işçi kitleleri arasında da yaygın bir şekilde dağıtılmalıdır. Böyle bir parti yayın organı olmamasının zararı yalnızca örgütün büyümemesi, etki alanının genişlememesi ile sınırlı kalmaz. Aynı zamanda, çeşitli kademelerde görevli partililer arasında anlaşmazlıklar, siyasi hattan sapmalar görüş ve örgüt ayrılıkları ortaya çıkabilir.

Parti yayın organının düzenli çıkmaması yüzünden TKP, yukarıda bahsedilen tehlikeyi yaşadı. Bütün varlıklarıyla proletarya devrimine ve Komintern'e bağlı küçük fakat inançlı ve yetişkin bir rehber kadrosu sayesinde bu tehlike atlatılmıştır.

Lenin, zamanının Rus Sosyal-Demokrat partisinin dağınıklığından bahsederken, parti organının yalnızca bir propaganda ve ajitasyon aracı olmadığını, aynı zamanda bir örgütleyici rolü olduğunu da vurguluyordu.

TKP, Lenin'in bu şüphe götürmez görüşlerini ta 1925'lerde uygulamaya çalışıyordu. O dönemde illegal bir parti organı çıkarma fikri savunuluyordu. İşçi semtlerinde kök salmaya başlamış olan komünist örgütler saflarında, yıldırma, baskı dolayısıyla başlamış olan bozgun havasına ancak bununla karşı konulabilirdi. Mevcut kuvvetleri tekrar bir merkez etrafında toplamının ve bir sistem dahilinde harekete sevketmenin tek yolunun böyle bir yayın organı çıkarmak olduğu üzerine görüş birliğine varıldı. Bu işi öncelikli görevler listesinin en başına koydular.

1930'da çıkartılmaya başlanan *İnkilap Yolu*, TKP'nin siyasetini izleyenlerle Merkez Komitesi arasında bir kanal vazifesi görüyordu. Bu yolla komünist hareketin gelişmesi önünde engel olan unsurların da kaldırılması planlanıyordu.

Partinin merkez yayın organı olan *İnkilap Yolu*, amele devrimi savaşçılarına ve devrimci köylü hareketlerini idare edenlere yol gösteriyor ve onlara Fırka Merkez Komitesi'nin ve Komintern'in görüşlerini ulaştırıyordu.

O dönemde, okuyuculardan *İnkilap Yolu* ile sıkı ilişkide olmaları isteniyordu. Gazeteye göndermek istedikleri yazıları yazanların, çalıştığı veya oturduğu yerdeki gizli komünist hücresine veya TKP'nin il komitesine bir partili yoldaş tarafından ulaştırabilecekleri doğrultusunda teşvikler yapılıyordu. Vilayet komiteleri, yazıları gazeteye ulaştırmak olanağına sahiptiler.

Böylece *İnkilap Yolu* daha çok devrimci kitlenin malı, sahip çıktığı gazetesi oluyordu.

İnkilap Yolu ile birlikte parti çalışmasındaki en önemli boşluk doldurulmuş oluyordu. ●

İŞÇİNİN SESİ
MEKTUPLAR

Burjuvazinin çetelere, mafyalara batmış düzenini yırtıp atacak olan işçi sınıfı ve emekçi halkımızın, kurtuluşu, özgürlüğü, yarınlara güvenle bakabilmesi için, devrimin yolunu aydınlatacak güçlü bir meşaleye ihtiyacı var. Bu meşale **İŞÇİNİN SESİ**'dir! Bu meşaleyi güçlendirelim, aydınlığını her yere ulaştıralım.

Küçüktür, büyüktür demeden her yerden, her olaydan, sorunlarımızdan, ihtiyaçlarımızdan, örnek alınması gereken eylemlerimizden, yayınlanır-yayınlanmaz endişesine kapılmadan, **İŞÇİNİN SESİ**'ni bilgilendirin. Yayınlanmayan yazıların bile büyük yararı olduğunu unutmayın!

Ne olursa olsun değişmeyecek **alın yazımızı** yineleyin:

İŞÇİNİN SESİ ***ile örgüt büyür,***
Örgüt ile **İŞÇİNİN SESİ** ***büyür.***

Lenin'in şu sözleri bize rehberdir:

"En çok gereksinim duyduğumuz şey gazetedir. Onsuz, özel olarak toplumun en geniş katmanları arasında siyasete ve sosyalizmin sorunlarına karşı ilgi uyanmışken ve genelde Sosyal-Demokrasinin (komünizmin *-İ.S.)* en temel ve kalıcı görevi olan sistematik, çok yönlü propaganda ve ajitasyonu ilkesel ve tutarlı biçimde yürütemeyiz.

"Hiç abartmasız şu denebilir ki, bir gazetenin baskısının (ve dağıtımının) sıklığı ve düzenliliği, militan çalışmalarımızın bu en önemli ve yaşamsal bölümünün ne denli iyi örgütlendiğinin kesin bir ölçütüdür.

"Dahası, bir gazetenin rolü, yanızca fikirlerin yayılması, siyasal eğitim ve siyasal bağlaşıklar kazamayla sınırlı değildir. Bir gazete yalnızca kollektif propagandist ve kollektif ajitatör değil, aynı zamanda kollektif bir örgütçüdür. Bu son anlamda, inşaat halindeki binanın çevresinde kurulmuş, onun köşelerini işaretleyen ve yapıcılar arasındaki iletişimi sağlayan iskeleye benzetilebilir." (Lenin, *Nereden Başlamalı?*)

Yıllardır, her çeşidinden burun bükmelere karşın ısrarla, inatla yinelediğimiz belgimiz Lenin"in bize armağıdır:

Devrimci teori olmadan
devrimci eylem olmaz...

Yine yıllardır gönlerden indirmediğimiz, gerçek partilinin ayracı belgimiz vardır;

Devrimci savaşım,
devrimci özveri üzerinde yükselir.

Türkiye Komünist Partisi'nin 9. Kongresi'nden bu yana yeniden yakaladığımız, yeniden öğrendiğimiz, yeniden kıyasıya uygulayacağımız bir belgimiz daha vardır;

Devrimci özveri de,
devrimci savaşım üzerinde yükselir.

Yoldaşlar! Bu dört belgi ışığında koyulmuş eylem haberlerinizi, bilgilendirmelerinizi, düşüncelerinizi, sorunlarınızı, yani mektuplarınızı (*E-Posta daha da iyi olur*) bekliyoruz.

Halkımızı güzel günlere **TKP** taşıyacaktır! Öyle ya da böyle! ●

MEKTUPLAR
İŞÇİNİN SESİ

Akın Birdal'a yapılan saldırı insan haklarını savunan herkese karşıdır

Bunalım içinde kıvranan burjuvazi, saldırılarını gün geçtikçe arttırıyor. İşte son örneği, bütün Türkiye halkını derinden etkileyen, Akın Birdal'a faşistlerin saldırısı. 12 Mayıs 1998 tarihinde İHD Genel Başkanı Akın Birdal'ın devletin faşist güçleri tarafından katledilmeye çalışılması bütün ülkede öfkeyle karşılandı.

İnsanca yaşamın zerresinden söz edilemeyecek olan ülkemizde yaşamı daha iyiye götürmek için şu ya da bu şekilde karşı çıkan herkesi burjuvazi karşısına alıyor. Bu saldırılar, Susurluk'ta kamyonun 'devlete çarpması' ile ortalığa serilen Türkiye burjuvazinin çırpınış saldırılarıdır.

Katliamlarla, gözaltı kayıplarıyla, işkencelerle, sivil faşist saldırılarla, gerici sivil islamcı hareketle halkı sindirmeye çalışan burjuvazi her ne yapsa amacına ulaşamayacaktır. Her saldırısı ile emekçi halkın cephesini daha da genişletiyorlar. Halkın, bu zalimlere karşı örgütlenerek başlarından atma isteği her geçen kabarıyor.

Provakatör hain Şemdin Sakık'ın itiraflarından cesaret alarak bu saldırıyı gerçekleştirenlerin oynadıkları oyunlar kimsenin gözünden kaçmıyor. Bir de utanmadan çıkıp, "acaba Akın Birdal'ı öldürenler PKK'mı, hatta Uğur Mumcu'yu öldürenler de PKK'mı?" diye ortalığı bulandırmaya çalışıyorlar, kafaları karıştırmak için spekülasyonlar yayıyorlar.

Boşuna uğraşıyorsunuz! Bu kadar yıl size göstermedi mi? Uyguladığınız her türlü yönteme karşı halkın güzel günler yaşamaya olan inancı kırılmadı, tam tersine Türkiye tarihi göstermektedir ki, gittikçe bu istek bilenmekte, daha bilinçli kavgaya dönüşmektedir.

Döktüğünüz bu kan denizinin sonunda kızıl bir güneş doğacaktır.

● M. Kaptan ●

Binlerce insan sokaklardaydı

Dün İnsan Hakları Derneği başkanı Akın Birdal'a yapılan silahlı saldırıdan sonra ülkenin her tarafında gösteriler düzenlendi. Hemen ertesi günü sokakları dolduran binlerce insan bu vahşete karşı dur demenin kararlılığı içindeydi.

13 Nisan 1998 günü Ankara meydanlarını dolduran binlerce insan hakları yanlısı insanım yüreği hep bir yumruk olarak attı.

Akın Birdal gibi, amansız insan hakları savunucusu bir insanın öldürülmeye çalışılması, yaymak istedikleri amacın tersine, insanların kafasında hemen bunun arkasında devletin olacağı imajını belirledi. Hep birlikte, "hükümetin çeteleri bunu ödeyecek" diye slogan atarken, insanların suratlarındaki öfke görülmeye değerdi.

Yoldaşlar, bu öfke ülkenin yedi tarafında da yapılan mitinglerde yansıdı.

MGK'sıyla, faşist terörü ile, çeteleri ile, azgın gerici şeriatçıları ile, uyuşuk sosyal demokratları ile halklarımızı teslim almaya çalışan burjuvazi emeline ulaşamayacak.

Kavgamız zafere kadar devam edecektir.

● D. Yıldız ●

Kontrgerillacı Mehmet Ali Birand'ın sahtekarlığı

Geçtiğimiz günlerde, "yeni bir manevra yaptığını" övünerek söyleyen Mehmet Ali Birand, *32.Gün* isimli "demokrasi şovu" programı ile öğrencilerin olduğu yere gidip, *32.Gün* sahnesini orada kuruyor. Böylece bu "demokrasi şovu" ile öğrencilerin gittikçe büyüyen tepkilerinin birazcık da olsun buharını alabilmek için programlar yapmaya çalışıyor.

Bunlardan bir tanesi geçen günlerde Mülkiye Fakültesi'nde sergilendi. Başından çok açık olarak belli ki siyasi bir görüşü olanı -tabii ki ilerici, devrimci, haktan yana siyasi görüş sahibi olanları- almamak için özel önem gösterilmiş, ellere Mülkiye marşının sözleri dağıtılmış, nerelerde nasıl tavır almaları gerektiği üzerine de epey kafa yorulmuş. Buna rağmen, Emniyet Müdürü N. Bilican'a karşı tepkilerin yükselmesini engelleyemediler. Birand, daha salona Emniyet Müdürü girmeden uyarısını yaptı!: "Aman çocuklar burası Mülkiye, sorunlarımızı güzel güzel tartışmanın güzel bir örneğini vermeyi unutmayalım, ha." Soru-cevap bölümünde de, artık kendisinin ismen tanıdığı insanlara, daha önceki konuğa sorulan sorular bölümünde konuşma hakkı vermesine rağmen yeniden konuşma hakkı vererek, işine gelmeyen soruların cevaplanmasını engelleyerek epey de Bilican'a yardımcı oldu.

Birinci bölümde yer alan DSP'li Maliye Bakanı bile, M. Ali Birand'ın, 'bu sorular temelinde şimdiki Mülkiyeyi sizin zamanınıza göre nasıl buluyorsunuz' sorusuna şöyle cavap verdi: "Bizim zamanımızda daha siyasi konularla ilgili soru sorardık, buradakiler teknik soruyorlar. Bilmiyorum belki de programın gereği böyledir." *Belki de programın gereği !* Bundan hiç kuşkumuz yok.

Buna rağmen, devletten yana olan gerici düşünceli belli başlı kişileri saymazsak, genelinde sorular, "konukları" terletmeye yetti.

Hele Bilican, "bir dakika böyle yapmayın, beni dinlemeniz lazım" derken, yalanlarını söylerken zorlandığını birkaç kereler açık etti.

Bunlar, M. Ali Birand'ın yeni "atılımlarından" parçalardı. İstedikleri kadar uğraşsınlar, dışarıda milyonlarca insan bu düzenin pisliklerine karşı direniyor. Bu düzen onları eritmek için elinden geleni çabalıyor. Ama ne yapsa nafile! Gerçekler direngendir ve kolay saklanamazlar.

● B. Çandarlı ●

"Kaybetme politikası" çözüm değildir

Halklarımıza,

Devlet saldırılarında "kaybetme" politikası dört devrimcinin daha yok edilmesiyle pervasızca sürüyor. Son olarak, Neslihan Uslu, Hasan Aydoğan, Metin Andaç, Mehmet Ali Mandal 31 Mart'ta gözaltına alındılar ve bir daha görülmediler.

Bunu ilk defa yaşamıyoruz. Faşist devlet, adam kaçırıp kaybetme taktiğini uzun zamandır uyguluyor. Açıktan ezemediği devrimci yönelimi kontrgerilla tarzıyla ezmeye çalışıyor. Dün yanı başımızda olan biri gözaltı ile yok ediliyor.

Bu son kaybetme uğraşı öğrenci gençliğin, Bergama köylüsünün, onurlu insanların mücadelesine bir tahammülsüzlüğün sonucudur. Onlar gençliğin, köylünün mücadelesine omuz vermiş, değer katmış onurlu insanlardır.

Kendi geleceğimize sadık kalmanın, özgürlükte ısrarcı olmanın yolu, bu kaybetme politikasına karşı durmaktan geçiyor.

Sessiz kalmak onaylamaktır, devamına olanak sağlamaktır. Dört devrimcinin devletin elinde olduğunu biliyoruz. Onları kaybetmek istiyorlar.

Geleceğimizi yoketmeye çalışan devletin bu politikasını boşa çıkartalım. Onlara sahip çıkmak, katledilmelerine izin vermemek insanlık adına onurlu kalmayı bilmektir. Devletin kaçırıp kaybetme taktiğini boşa çıkartalım. 'Yok etme"ye, sahip çıkararak cevap verelim.

Tüm halkımızı kayıplara sahip çıkmaya ve bu uygulamaları protesto etmeye çağırıyoruz.

●**Cezaevleri Merkezi Koordinasyonu** (TKP/ML, DHKP-C, MLKP, TKP (ML), TKİB, TKEP/L, Direniş Hareketi, HKG) adına Nil Pınar Arın, Şadi Özpolat, Mehmet Akif Han, Çiğdem Kazan, Canali Türkmen, Şerif Kartoğulu, Ramazan Sadıkoğulları, Hasan Demir.

Tüm cezaevlerinde bulunan THKP/C HDÖ ve PYSK davası tutsakları adına: Mehmet Çiftçi, İlhan Zeyrek.

Bayrampaşa Cezaevi'nde bulunan PKK, TDKP, TDP, Devrimci Yol, TKEP davası tutsakları adına: Reşit Aslan, Emin Gökturna, Kamil Yıldız, Esral Karagöz, Mehmet Ali Ayhan. ●

"Kahrolsun faşizm, yaşasın mücadelemiz"

Halklarımıza,

En meşru haklarımız olan, kayıplarımızı arama hakkımız, biraraya gelme hakkımız, protesto hakkımız, zorbalıkla engeleniyor. Kayıp ve tutsak yakınlarının Galatasaray Lisesi önündeki eylemine yapılan son saldırı bunu bir kez daha gösterdi.

"PKK'nin 2. adamı" diye lanse dilen Şemdin Sakık haininin ifadesi olduğu iddia edilen yalanlarla kayıp analarının eylemine azgınca saldıran onları gözaltına alıp gözdağı veren, "156.sı olmayacak" diyerek en meşru hakkımızı elimizden almaya çalışan devletin çirkin zorbalıkları kabul edilemezdir.

Devletin yüzbinlerce askerle saldırarak boyutlandırdığı haksız savaş, görülmemiş, azgın bir psikolojik savaşla birlikte yürütülüyor. Özellikle Türk halkını bombardımana tutan bu psikolojik savaşın maşası olarak da Şemdin Sakık zavallısı kullanılmaya çalışılıyor. Devrimci-demokrat kuruluşlar, şahıslar, eylemler bu aşamada "Sakık'ın ifadesi"yle hedef gösteriliyor. Bu, onların açmazıdır, çaresizliğidir. Çaresizlik içerisinde ellerinden geleni yapıyorlar. Bir yandan halkın bilincini zehirliyorlar, diğer yandan en iğrenç zorbalığı, meşrulaştırılmış olarak gerçekleştiriyorlar.

Hiçbir onurlu insan bu zorbalığa tahammül edemez, bunu olağan karşılayamaz, buna sessiz kalamaz. Oğlunu, kızını, eşini, yoldaşını kaybedenlerden geri isteyenlere karşı saldırıları, gözaltına alınmayı kabul etmek, halkın sırtına hançer saplamaktır. İnsanlığın zehirlenmesidir. Faşizme boyun eğmektedir.

Kayıp ve tutsak yakınları demokratik haklar ve devrim mücadelesinin önemli bir gereğini yerine getiriyorlar. Onlar, "bize rağmen var olamazsınız" diyorlar. Doğru söylüyorlar. Bunu büyütmek her onurlu insanın görevidir.

Kayıp annelerine yapılan saldırı halka yapılmıştır, devrime yapılmıştır.

Yürüttükleri psikolojik savaşın da onları kurtaramayacağını, onurumuzu çiğnetmeyeceğimizi gösterelim.

Tüm işçileri ve emekçi halkımızı, devrimci demokrat güçleri kayıp ve tutsak yakınlarının özverili mücadelesine sahip çıkmaya çağırıyoruz.

●**Cezaevleri Merkezi Koordinasyonu** (TKP/ML, DHKP-C, MLKP, TKP (ML), TKİB, TKEP/L, Direniş Hareketi, HKG) adına Nil Pınar Arın, Şadi Özpolat, Mehmet Akif Han, Çiğdem Kazan, Canali Türkmen, Şerif Kartoğulu, Ramazan Sadıkoğulları, Hasan Demir.

Tüm cezaevlerinde bulunan THKP/C HDÖ ve PYSK davası tutsakları adına: Mehmet Çiftçi, İlhan Zeyrek.

Bayrampaşa Cezaevi'nde bulunan PKK, TDKP, TDP, Devrimci Yol, TKEP davası tutsakları adına: Reşit Aslan, Emin Gökturna, Kamil Yıldız, Esral Karagöz, Mehmet Ali Ayhan. ●

Bütün çabalarınız boşuna beyler, boşuna!

Türkiye'de insan hakları ve barışın savunucusu değerli insan Akın Birdal'ı Susurluk artığı kontra çetelerinin yaptığı silahlı saldırıyı nefretle kınar, geçmiş olsun dileklerimizi iletiriz.

Sömürgeciliğin yürüttüğü kirli savaşın katliam ve yalana dayalı politikalarının bir devamı olarak sözde Şemdin Sakık'ın itiraflarıyla, MGK kuklası, burjuva medyasının da hedef göstermesiyle yapılan bu saldırı, halklarımızın, barışın, insan haklarının ve özgürlüklerin egemen olacağı bir dünya için verdikleri mücadelenin zafere ulaşmasını engelleyemeyecektir.

Bugün Akın Birdal'da yoğunlaşan saldırının kaynağı devlettir. Türkiye topraklarından temizlenmelerinden ölesiye korkanların bütün çabaları boşunadır. Ezilenlerin, baskı görenlerin hıncı sizleri döktüğünüz bu kan denizde layık olduğunuz yere yollayacaktır.

Hiçbir saldırı cevapsız kalmayacaktır.

● Gebze Cezaevi, TKP davası tutsakları ●

İŞÇİNİN SESİ

İŞÇİNİN SESİ, web site adresi http://members.aol.com/TKPIS

E-Mail adresi 1: mesajis@aol.com E-Mail adresi 2: sohbetis@aol.com Yazışma adresi: PO Box 513 London, N1 4AR

Türkiye'den 1 kitap göndererek abone olunabilir. Gönderilen yazıları yayınlayıp yayınlamama ve tersine bir istek belirtilmedikçe düzeltme ya da kısaltma hakkı yayın kurulunundur. Hiçbir yazı geri gönderilmez.

ASYA TEKELLERI BUNALIMLA KIVRANIYOR

❒ Endonezya'da gelişen olaylar, dünyayı finansal bunalıma itiyor

ENDONEZYA SENDROMU

Küreselleşmedeki ,arpıklık ve End nezya

Küreselleşme kapitalizme sancılı fakat kaçınılmaz bir süreç sağladı. Küreselleşmenin sağladığı avantajlar yanında az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerdeki bedeller ağır ödenmeye başlandı. 1980'lerde başlayan 1990'larda hız kazanan küreselleşme eşitsiz ve dengesiz bir gelişmenin önünü açtı. Sermaye yerküre üzerinde istediği gibi dolanıyor. Devletler üstü tekeller dünyaya hükmediyor. Ekonominin ulus-devlet çapını aştığı, bölgesel olarak (AT gibi) birçok yeni antlaşmanın ve sözleşmenin imzalandığı günümüzde, çarpık gelişmenin etkileri çeşitli ülkelerde görülmeye başlandı.

Küreselleşmenin Asya ülkelerinde meydana getirdiği kriz, etkisini Endonezya'da da açıkça gösterdi. Endonezya'yı 32 yıldır baskı ve terörle yöneten Suharto rejiminin yolsuzlukları (bizdeki Susurluk'ta kamyonun devlete çarpmasıyla ortalığa saçılan devleti aratmayacak nitelikte olan) ve İMF'nin dayatıcı reform taleplerine karşı ilk tepkiler toplumun gençlik kesiminden geldi.

Protestoların örgütlenmesinde öğrencilere büyük görevler düştü. Öğrenci kesimi, yoğun olarak protesto gösterileri örgütledi ve düzenledi. Öğrencilerin haklı taleplerine, halkın yoksul kesiminden de destek gelince ülkede çok kısa süre içerisinde görkemli ve ses getirici eylemler, mitingler, protestolar ve yürüyüşler düzenlendi. Ve bir anda dünya basının gündemine oturan Endonezya daha önce kendi basınında görmediği ilgiyi de gördü.

Ülkenin beş büyük şehrinde

> Olaylar sırasında, Jakarta'daki Bali Bankası'ndaki bankerler, kızgın halka para atarak ortalığı yatıştırmaya çalıştılar

sayıları onbinlere ulaşan göstericiler ve polis arasında sert çatışmalar başladı. Olayların ilk gününden itibaren ölüm, yaralanma ve tutuklanma haberleri ortalığa yayıldı. Olayların boyutları her geçen gün büyüdü. Bu da halkın tepkisini aynı oranda arttırdı. Olaylar sonunda beşyüz kişi öldü, yüzlerce kişi yaralandı.

Öğrenciler ne istiyorlardı? Öğrenciler ekonomik, siyasi ve yasal reformlar istiyorlardı.

Siyasi talepler: Terör yasasının kalkması, insan haklarının ifade özgürlüğünün genişletilmesi ve yargının bağımsızlaştırılmasıydı. Ekonomik olarak da gıda fiyatlarının düşürülmesi, Suharto ailesinin yolsuzluklarına, her tarafa kendi adamlarını yerleştirmesine, soyguna ve öldürmeye son verilmesini, seçim sistemi ve parlamentonun halkı temsil edecek şekilde moralitik bir yapı kazandırılmasını istiyorlardı.

Bu talepler halktan büyük destek ve taraftar buldu. Çünkü halkın talepleri de bunlardı. Endonezya gençliği bilinçli davranarak halkla olan ilişkilerini geliştirdi. 30'dan fazla işçi gurubunun temsilcileriyle görüşmeler yaptılar ve üniversitelerde yapılan forumlarda birçok işçi temsilcisine söz hakkı tanıyarak halk üzerinde birleştirici rol oynadılar. Sorunların ortak sorun olduğu herkesin kafasında yer etmesi bu sayede sağlandı.

Endonezya'daki bu gelişmeleri, özellikle öğrencilerin parlemontoyu işgal etmesinden sonra, dünya basını yakından takip etti. Batı'da özelikle mali çevrelerde yayılan devrim korkusu Suharto'nun düşmesi üzerinde önemli etki yarattı. Batılı ve

Krizden zarar gören emperyalistlerin, daha önce Endonezya'ya açmış oldukları krediler

Japonya	23.2 milyar dolar
Almanya	5.6 milyar dolar
Fransa	4.8 milyar dolar
Amerika	4.6 milyar dolar
İngiltere	4.3 milyar dolar
Belçika	2.9 milyar dolar
Hollanda	2.8 milyar dolar
Avusturya	1.5milyar dolar
1997'nin sonunda toplam	49.7 milyar dolar

emperyalist güçler olayların büyüklüğü karşısında ılımlı bir politika izleyerek olayların yatışmasını yeğledi.

Bununla birlikte, Asya'daki birçok borsa endeksi 'rupi'nin dolar karşısında değer kaybetmesiyle beraber alt üst oldu. Dünyanın en güçlü borsalarından birisi olan Tokyo borsası da bundan payını aldı.

Yaklaşık iki hafta devam eden olaylar sonunda başbakan Suhato istifa etmek zorunda kaldı.

Yeni başbakan B.J. Habibie'nin ise Suharto'dan farklı gözüken davranışları, siyasi tutsakların serbest bırakılması, çeşitli reformaların yapılmaya başlanması ise halkın gözünü boyamaktan öteye gitmeyeceğe benziyor. Ne var ki, ülkede varolan krizi kapitalizmin en azından şimdilik olumsuzundan çözmeyi başardığı da görülmektedir.

Önümüzdeki günlerin yeni gelişmelere ve olaylara açık olacağı kesindir. Ancak buraya kadar çıkan manzara ile, halkın, "savaşan güç yenilmez" anlayışına inancı artmıştır. Ve bu sadece Endonezya için değil, tüm dünya için geçerlidir.

Yaşasın dünya işçilerinin ve ezilen halkların sömürüye, baskıya karşı, haklı kavgası! ●